

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 12. ● 25. MARCA 1955 ● LETO XIV ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL. ZDRUŽITE SE!

IZ GOVORA PREDSEDNIKA JANKA RUDOLFA NA OBČNEM ZBORU SINDIKATA KOVINARJEV SLOVENIJE

NAŠA DOLŽNOST

in v interesu nas samih je, da do kraja uveljavimo prav vsa načela letošnjega tarifnega sistema

Moram reči, da poročilo, ki smo ga včeraj poslušali, na zares dober način obravnava vse zadeve, zlasti gospodarska vprašanja, in to s stališča delavca-proizvajalca, torej tako kot je za nas v sindikalnih organizacijah edino prav in najuspešnejše.

Važen korak naprej

Nedvomno je dandanes v vseh naših sindikalnih organizacijah osrednji predmet razprave naša tarifna politika in v zvezi s tem življenjska raven delovnih ljudi. Razumljivo je, da tudi današnja razprava posveča temu največ pozornosti. Kljub temu, da je bilo to že v poročilu posebej naglašeno, bi spet poudaril, da je osnovna slaba stran vseh razprav in dela sindikalnih organizacij okrog letošnjega sistema nagajevanja v tem, da nismo uspeli ljudi prepričati, da je ta sistem v njihov prid. V celoti vzeto, skuša ta sistem popraviti dosedanje slabosti, ki smo jih pogosto upravičeno grajali in pomeni važen korak naprej v urejanju teh tako delikatnih vprašanj.

Že v začetku hočem reči, da bi bilo zelo pretirano optimistično misliti, da bo letos že vse drugače in bolje. Ta vprašanja bomo po mojem mnenju uredili kasneje kot ostala, saj se jih ne da urediti čez noč in je tudi nizka življenjska raven eden izmed čimbeljev, ki otežkočajo, da bi naglo in uspešno rešili probleme nagajevanja.

Zakaj se je poslabšal gmotni položaj delavcev

Ne bi hotel ponavljati slabosti dosedanjega plačilnega sistema, saj so nam vsem dobro poznane. Res je pa, da je med drugimi tudi neurejeni plačilni sistem do prinesel svoje k porastu cen. Ne moremo trditi, da so cene že ustajale, čeprav je bila cela vrsta prizadevanj, da bi se to uredilo.

Letos spešimo prvi korak k temu, da bi bil delavec za boljše delo in večjo prizadevnost boljše nagrajen, kajti izenačenost med posameznimi kategorijami delavcev je bila kar precejšnja. Nekateri mislijo, da se vračamo na star, kapitalističen sistem, ker smo za višje razpone v plačah, za norme in akorde. In pravijo, da so se sindikati včasih proti temu borili, danes pa da so pozabili na to. V resnici pa gre za to, da bo vsak delavec nagrajen po delu.

Letošnji plačilni sistem je le del celotnih naporov, da bi stabilizirali gospodarstvo in da bi preprečili take stvari, ki bi bile v škodo delavcev. Od decembra 1953. leta, ko smo čutili ob administrativni pocenitvi nekaterih vrst blaga olajšanje, so cene nehno rasle. To je padlo na delavce, na tiste, ki živijo od plače. Vsi naši naporji so sedaj usmerjeni na to, da se kaj takega v bodoče ne bi več primerilo in da bi izboljšali gmotni položaj delavcev.

Česa velikega ne smemo pričakovati

V zveznem družbenem planu je predvideno, da se bo izboljšal sedanjí položaj. Odkrito pa je treba reči, da česa velikega ne smemo pričakovati. Imamo vse realne možnosti za izboljšanje pod pogojem, da bomo uresničili tudi druga predvidevanja in proporce družbenega plana. Lani na primer je bilo predvideno, da bodo cene padle za 10 %, kar so nekateri tudi enostranko tolmačili. Znižanja cen ni bilo ipotem so marsikje govorili, češ tam gori ne znajo gospodariti in za delavca ne skrbe. O tem, kako »znajo« gospodariti pričajo uspehi desetih let po osvoboditvi. Vedeti je treba, da smo pri nas na začetku takega razvoja, ki ga doselej zgodovina delavskega boja ne pozna, da se učimo iz lastnih izkušenj in da nam marsikaj tudi ne gre tako, kot si želimo. V tem

smislu še ne znamo gospodariti. Iz tega pa kajpak ne moremo sklepati, da bi stopili na pot, po kateri so krenili v Sovjetski zvezi, čeprav so tam svoj sistem že temeljito »preskusili«. Niti se ne moremo vrniti v kapitalizem, kljub temu, da vemo, da znajo tam tudi zelo dobro gospodariti. Edino realna pot je, da naš sistem čimbolj izpopolnjujemo in da v njem dosežemo, kar želimo. Oglejmo si to pobliže!

Investicijski sklad smo močno presegli

V lanski razdelitvi dohodka med federacijo, republikami in komunami smo napravili znatne spremembe. Nismo pa uspeli zagotoviti, da bi se dohodek pravilno razdelil. Leta 1953 je bilo predvidenih zveznih investicij za 182 milijard dinarjev in toliko tudi realiziranih. Lokalnih investicij je bilo po planu 31 milijard, realiziranih pa 44. Gospodarske organizacije so planirale za 11 milijard investicij, realizirale pa 38. Skupno prebijanje investicijskih skladov je bilo potemtakem za 240 %. Lani so bile zvezne investicije planirane v višini 187 milijard, realizirane pa samo 166, medtem ko so bile lokalne investicije planirane za 34 milijard, potrošili pa smo 130 milijard, torej so bile prekoračene za 137 odstotkov.

To govorim zato, ker naš gospodarski sistem ni mogel zagotoviti, da bi investicije ostale v mejah možnosti. Posledica tega so bili inflacijski pojavi, porast cen, škoda je utrpel pa delavec. Če godamo k temu še slab tarifni sistem, potem je jasno, da drugače niti ni moglo biti. Slaba stran lanskim gospodarskim instrumentom je bila v tem, da so dopuščali odtok znatnega dela narodnega dohodka na okraje. Delovanje tržišča pri nas je še slabo, zavoljo gospodarskih težav moramo dati prednost izvozu, uvoz pa čimbolj omejiti tako, da je naša industrija v dokaj monopolnem položaju na domačem trgu. Izkazalo se je tudi, da so okrajji

in komune delovali v nasprotni smeri od naših skupnih prizadevanj ter da so ponekod celo pritiskali na podjetja, naj draže proizvode, da bi prišli do večjih gmotnih sredstev. Nastajali so ogromni nadplanski dobički, ki pa niso bili pokriti z materialno proizvodnjo, kar vse se je odrazilo na življenjski ravni.

Ce drugače ne bo šlo, se bomo morali poslužiti administrativnih ukrepov, da ne bi prekoračevali investicijskega sklada. Kajpak ima vsak administrativen poseg tudi neprijetne posledice. Ko izpopolnjujemo naš sistem plač in gospodarstva sploh, se trudimo, da bi bilo takih posegov čim manj. Če stvari tako postavimo, je vsak najslabši administrativni ukrep še vedno boljši kot pa taka ekonomska svoboda, ki nam škoduje, čudeži pa so že nekaj tisočletij iz mode.

Ob vsem tem je važna še ena stvar. Marsikateri ljudski odbor meni, ko razpravlja o okrajnem družbenem planu, da je tisto, kar je dobil okraj lani, najmanj, kar mora letos nabrati iz podjetij. In lani so okrajji dobili nenormalno veliko denarja. No, letos bodo dobili manj, zavolj tega pa je nastal hud vrišč čes, kako so prikrajšani. Kajpak so taka naziranja popolnoma enostranska. Če hočemo okrepiti kmetijsko proizvodnjo, predelovalno industrijo, promet itd., bo treba letos na vsak način v celoti realizirati zvezne investicije in zaključiti kapitalno graditev, ne pa da ima ta v okrajih »mlade«. To je predpogoj, če hočemo izboljšati življenjsko raven. Za to pa je treba federaciji tudi več sredstev. Z vsem tem se je treba sprijazniti, ker je to v interesu delovnega človeka in moramo našemu vodstvu pomagati, ne pa iskati lukenj v predpisih.

Z našim gospodarskim položajem se moramo sprijazniti in dejstvom odkrito pogledati v oči, saj je odkritost naša odlika.

Ko govorimo o stabilizaciji našega gospodarstva, imejmo jasno pred očmi, da so izdatki za narodno obrambo sorazmerno med

najvišjimi na svetu, saj predstavljajo 16 % našega narodnega dohodka. Mednarodna situacija pa ne dopušča, da bi jih kakor koli zmanjšali. V zadnjih petih letih smo lahko vodili neodvisno politiko prav zaradi naše obrambne moči in sadovi te politike kažejo, da so se izdatki za narodno obrambo že bogato rentirali.

Samo z denarjem kmetijske proizvodnje ne bomo izboljšali

Naslednja stvar je kmetijska proizvodnja. V prejšnjih časih smo govorili o pomoči zadrúžništvu kot o obliki zavezništva med delavci in kmeti. V ozadju pa je bilo kmetijstvo kot naš gospodarski problem. Danes moramo ugotoviti, da slaba kmetijska proizvodnja resno ogroža življenjsko (Nadaljevanje na 4. strani)

LESNOINDUSTRIJSKA PODJETJA SLOVENIJE SE VKJUČUJEJO V ZADRUŽNIŠTVO

ŠPEKULACIJA

ali upravičeni gospodarski razlogi?

Na lanskeoletnem občnem zboru sindikata lesnih delavcev podjetja »Jelovica« v Skofji Loki in na občnem zboru krajevnega sindikalnega sveta so odborniki med drugim razpravljali o predlogih za osnovanje lesnopredelovalnega kombinata. Po takratnih predlogih naj bi se združili obrati »Jelovica«, »LLP« v Kranju, »Gradiš« ter tovarna furnirja v Bodovljah v lesnopredelovalni kombinat. V kolektivu »Jelovica« so bili za združitev, ker so v tem videli izhod iz težav, ki so nastale zaradi manjše sečnje lesa. Potlej so govorice o združitvi podjetij nekako utihle. Letos pa so znova oživele, vendar v povsem drugačni obliki.

Občni zbor sindikata lesnih delavcev Slovenije (ki je bil minulo soboto in nedeljo v Podpeči), je novemu republiškem odboru naročil tole:

»Republiški odbor sindikata naj predlaga Izvršnemu svetu Ljudske skupščine Slovenije, da ne dovoli prehod gospodarskih organizacij v zadrúžni sektor, ker je ta prehod samo špekulativen.«

Kakšni razlogi so napotili omenjeni občni zbor, da je to naročil novemu republiškem odboru in kaj ima to naročilo skupnega z združitvijo podjetij v Skofji Loki? Poglejmo.

Sindikalni odborniki iz Skofje Loke so poročali občnemu zboru, da pri njih letos zopet razprava

o združitvi podjetij, vendar da se za temi razgovori najbrže skrivajo kaj fudni nameni. Kolektiv podjetja »Jelovica« je tudi letos, prav tako kakor lani, pripravljen za združitve podjetij. Enoglasno pa nasprotuje predlogu lokalnih organov oblasti (občini in okraja), da bi se združeno podjetje (»Jelovica« in »LLP«) vključilo v zadrúžni sektor. Tisti, ki kolektiv nagovarjajo (po poročilu odbornikov, med drugimi predsednik obč. Skofja Loka), s številkami dokazujejo, da bo podjetje v neprimerno ugodnejšem položaju, če se bo vključilo v zadrúžništvo. Zadrúžništvo ima po določbah letošnjega zveznega družbenega plana manjše obveznosti do skupnosti (davek na dobiček) in zato bosta s to vključitvijo zadovoljna podjetje in lokalna skupnost, če se vključi združeno podjetje v zadrúžni sektor.

Podobni dobičkanosi nameni lokalnih organov oblasti in seveda tudi podjetij, pa kot je videti, niso osamljeni. Odborniki so v razgovoru na občnem zboru pripovedovali, da tudi drugod prehajajo lesnoindustrijska podjetja v zadrúžništvo. Med drugimi so po pripovedovanju članov predsedstva bivšega republiškega odbora že prešla v zadrúžni sektor lesnoindustrijska podjetja v Konjicah, Poljčanah, Ribnici in Logatcu. Ljubljansko lesnoindustrijsko podjetje se misli prav tako vključiti v zadrúžništvo, vendar hoče še poprej skleniti pogodbo in se tako domeniti o pravicah in dolžnostih, ki naj bi jih podjetje dobilo oziroma prevzelo s tem prehodom.

Na osnovi teh primerov je komisija za gospodarsko vprašanje upravičeno predlagala, da občni zbor pooblasti novi republiški odbor, naj opozori odgovorne činitelje na to sumljivo prehajanje lesnoindustrijskih gospodarskih podjetij v zadrúžništvo. Odborniki namreč menijo, da se za temi prehodi skrivajo špekulativni nameni in da prehod lesnoindustrijskih podjetij ni utemeljen z iskrenimi razlogi za napredek proizvodnje in zadrúžništvo. Lokalni organi oblasti si najbrže obetajo, da bodo zavoljo manjših obveznosti zadrúžnih podjetij, z vključevanjem lesnoindustrijskih podjetij v zadrúžništvo pridobili zase del sredstev in zato teh prehodov ne preprečujejo, temveč jih nasprotno celo podpirajo.

Človek se ob vsem tem vprašuje, kako nekateri razumejo olajšave za zadrúžništvo, uveljav-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Minulo nedeljo je bilo v Ljubljani posvetovanje pevovodij pevskih zborov delavskih prosvetnih društev »Svoboda« iz severne Slovenije. Pevovodje so razpravljali o problemih zborovskega petja. Na sliki: tovariš Ivan Regent, predsednik delavskih prosvetnih društev »Svoboda« in Roman Albreht, tajnik zveze

V teh tednih zborujejo strokovni sindikati. Na občnih zboreh republiških odborov strokovnih sindikatov razpravljajo odborniki o razvoju našega gospodarstva, posebno skrb pa posvečajo novemu plačnemu sistemu. — Na sliki vidimo občni zbor Republiškega odbora sindikata kovinarjev Slovenije. Na tem občnem zboru je v razpravi sodeloval tudi tovariš Janko Rudolf

VELENJSKIM ODBORNİKOM V PREMISLEK

KAJ PA DELAVSKA SOLIDARNOST

V poročilu nadzornega odbora Okrajnega sindikalnega sveta v Soštanju...

Omeniti moram zelo sebičen sklep sindikalne podružnice Rudnika lignita Velenje...

boljše. Brez take organizacijske discipline je vsaka organizacija nemogoča...

Centralni svet je sklenil, da prispevajo sindikalne podružnice določen odstotek članarine...

Drugič pa se vprašamo, kako je s pojmovanjem načel delavske solidarnosti pri teh odborih...

Lepa delavska solidarnost, če bi gledal vsak delovni kolektiv le nase in na svoj žep!

SINDIKALNI SVET V SEŽANI JE ZASEDAL

Le višja storilnost daje pravico do večje plače

Pred nedavnim je zasedal občni zbor okrajnega sindikalnega sveta...

Sedaj ko sestavljajo tarifne pravilnike...

razreda in delavci smo vedno poznali za tiste, ki tega načela niso spoštovali...

Vlado Jarc

Z OBČNEGA ZBORA SINDIKALNEGA SVETA V LITJI

Več pojasnjevanja načel novega tarifnega sistema

Na občnem zboru Krajevne-ga sindikalnega sveta v Litiji...

IZ NOVE GORICE SE OGLAŠAJO

Zamisel je dobra

Popolnoma se strinjam s predlogom, ki ste ga objavili v zadnji številki...

Sodim, da je zamisel dobra! Josip Šušlog, Nova Gorica

DESETI OBČNI ZBOR CELJSKEGA OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA

Utrjujmo enotnost

Le v enotnosti in bratstvu je vir uspehov in napredka

V skromni a vendar lepi dvorani celjskega gradnega podjetja »Beton«...

vanju težav in borbi za nove socialistične odnose doprinesli svoj delež...

Delegati so ob tej priložnosti vsestransko razpravljali o neposrednih nalogah sindikatov...

dilnici Litija znašajo za predice od 32 do 38 dinarjev...

Zborovalci so na splošno pravilno ocenili stanje v sindikatih...

Na občnem zboru je bilo tudi objavljeno pisanje »TT«, ki se loteva vprašanja nagajanja...

Občnemu zboru, ki je potekal ves dan, je prisostvoval tudi predsednik Okrajnega sindikalnega sveta Tuzle...

Bil je to lep občni zbor, poln pobud in misli, ki bodo bodočemu novo izvoljenemu odboru v pomoč...

Uspeh tovarne v Zrečah

Tovarna kovaneja orodja v Zrečah je presegla v mesecu februarju proizvodni načrt za 6,5%...

IZ ŽELEZNIH DVERI

Viničar nam piše

Precej časa je minilo, odkar smo se zadnjič ogledali v našem delavskem glasilu...

bomo seznanjeni z vrsto napotil za izboljšanje našega gospodarstva...

In še nekaj o delu naših sindikalnih podružnic v preteklem letu...

Alojz Zupanc

ŠPEKULACIJA

ali upravičeni gospodarski razlogi?

Nadaljevanje s 1. strani

ljene z letošnjim družbenim planom. Po trezni presoji so naši gospodarstveniki hoteli z omejenimi določili prav gotovo pospeševati prehod gospodarskih podjetij v zadržištvo...

no gospodarstvu prej škoduje kakor pa koristi. Delavci se namreč boje...

Luč Amerike je zagledal pred 28 leti v newyorški četrti Bronxu...

Ob koncu so izvolili nov sindikalni svet ter delegate za sindikalno skupščino koprskje zveze komun.

OB ROBU DOGODKOV

IZ ZDRUŽENIH AMERIŠKIH DRŽAV Škandal Matussov

Kako se je profesionalni lažnivec ameriške reakcije povzpel v ameriška nebesa, kako je padel nazaj na zemljo in kakšno razdejano je pri tem povzročil

Luč Amerike je zagledal pred 28 leti v newyorški četrti Bronxu...

nimi špekulacijami, niti z izkoriščanjem sužnjem na plantazhi v Guatemali...

zbrane na republikanski desni, ki jih podpirajo nekateri kapitalistični magnati...

Komunisti in socialisti torej niso kdoli ve kako nevarni amerišku izkoriščevalskemu razredu...

Kako rešiti ameriški kapitalizem, kako podaljšati njegovo življenje...

s popuščanjem nižjim slojem in z delnim ameriškim republikanskim razredu...

V osrednji pohodi inkvizicije se je pritrnil Mc Carthy, senator iz Viscontina...

NOVA STANOVANJA

V Mariboru so lani zgradili 270 stanovanj, nadaljnjih 568 pa jih je še v gradnji...

Z OBČNEGA ZBORA REPUBLIKEGA ODBORA SINDIKATA LESNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Z OBČNEGA ZBORA V ILIRSKI BISTRICI

Še so možnosti

za dvig storilnosti dela

Letošnji občni zbor Republiškega odbora sindikata lesnih delavcev Slovenije je bil v soboto in nedeljo v Podčetrju. Čeprav so odborniki razpravljali o delu in uspehih sindikalnih organizacij, higijensko-tehnični zaščiti, delu delavskih svetov itd., je vendar bila razprava o plačnem sistemu najpomembnejša.

Iz razprave o plačnem sistemu je bilo razbrati željo, da bi v podjetju res čim bolj uveljavili nagrajevanje po delovnem učinku. Odborniki iz posameznih podjetij so poročali, kako je potekalo ocenjevanje delovnih mest, o sestavljanju tarifnih pravilnikov, pravilnikov o normah in premijah itd. Seveda so tudi gojili napačna stališča, ki so ponekod prila do izraza pri delitvi obračunskega sklada na delovna mesta delavcev in uslužbencev. Pri lesnoindustrijskem podjetju Kojnice so n. pr. po poročilih delegatov že trikrat sestavili tarifni pravilnik. Sprva so izločili 5 % plačnega sklada in namenili ta znesek za prejemke vodilnih uslužbencev (najbrž kot v naprej določen premije). Pozneje so te slabosti vendarle uvideli in bolj pravilno razdelili sklad plač.

Odborniki so se zavzemali za to, da bi treba v podjetjih normalizirati čim več del, norme pa naj bodo realne. Delovne norme so po mnenju delegatov najbolje in najpravičnejše merilo za nagrajevanje po delovnem učinku. Odborniki so ugotovili, da v marsikakšnem podjetju še zdaleč niso izkoristili vseh možnosti za povečanje delovne storilnosti. Storičnost dela na enakih delovnih mestih je namreč v različnih podjetjih zelo različna. Marsikje bi jo lahko izboljšali s popolnejšo organizacijo dela, večjo delovno disciplino itd. Ujajo pa, da bo letošnji način nagrajevanja vendarle pospešil delovno storilnost v lesni industriji, to seveda predvsem tam, kjer bodo pravilno nagrajevali najzaslužnejše člane kolektiva.

Ob zaključku je občni zbor sprejel napotila za nadaljnje delo sindikalnih organizacij v lesni stroki, ki so jih sestavile tri komisije in sicer komisija za gospodarska in organizacijska vprašanja in komisija za vzgojo članstva.

Ob zaključku je občni zbor sprejel napotila za nadaljnje delo sindikalnih organizacij v lesni stroki, ki so jih sestavile tri komisije in sicer komisija za gospodarska in organizacijska vprašanja in komisija za vzgojo članstva.

V začetku meseca je bil v Ljubljani občni zbor Krajnevega odbora sindikata poštarnih uslužbencev Ljubljane. Poleg delegatov so se občnega zbora udeležili še zastopniki delavskih organov upravljanih osnovnih enot v Ljubljani ter predsednik ljubljanskega sindikalnega sveta tovariš Lojze Očepek.

Občni zbor je zlasti ugotovil, da so dosegli ljubljanski poštarji velike uspehe, da pa javnost zanje dosti ne zve, kar je vsekakor napak. Ko so govorili o delovnem upravljanju, so ugotovili, da so se delavski sveti že močno uveljavili, da pa bodo morali člani delavskih organov upravljanih kolektive pogosteje seznanjati s svojim delom in sklepi. V letu dni delavskega upravljanja so si poštarji nabrali bogatih izkušenj,

Skrb za delovnega človeka v ospredju razprave

Na nedavnem občnem zboru krajevne sindikalne sveta v Ilirski Bistrici so delegati razpravljali v glavnem o skrbi za delovnega človeka. S tega gledišča so razpravljali kajpak tudi o tarifni politiki.

Sindikalne podružnice za delavce večših let premalo skrbijo in zato ni čudno, če se posamezni delavci sprašujejo, čemu imajo sindikat. Morda je to vzrok, da je na področju sindikalnega sveta še 223 delavcev neorganiziranih. Občni zbor je ugotovil da so delavci tam, kjer je izvršni odbor podružnice delaven, tudi v sindikatu organizirani. Zlasti bi morali sindikalni odborniki bolj skrbeti za higijensko-tehnično zaščito in vplivati na delavske organe upravljanja, da namenijo za to več denarja.

Skrb za delavca pa naj se ne neha za tovarniškimi vrati. Sindikat naj pomaga urediti najbolj pereče socialne probleme, ki tarejo prizadete, kar tudi lahko vpliva na to, da se ponese pri delu. Lep zgled sta dala vodstvo podjetja in sindikat podjetja »Lesonit«, ko so ta mesec odprli obratno kuhinjo. Se pa še primerijo razne nepravilnosti, kot se je dogodilo zadnjič, ko so v gradbenem podjetju »Sloga« poslali nekaj delavcev na brezplačni dopust, ne da bi jih kaj vprašali in ne da bi vprašali sindikat za mnenje. P. P.

V tarifi politiki bo tudi treba popraviti marsikaj, ker le-ta povzroča precejšno fluktuacijo in beg iz poštne službe. Treba bo najti nek izhod, da bodo tudi v tej stroki nagrajevali višjo storilnost. T. P.

DROBNE IZ ORGANIZACIJ

LE DVAKRAT se je od izvolitve do danes sestal zbor socialnega zavarovalnega odbora sindikata v Kozincah. Zato je izvršni odbor sindikalnega sveta sklenil, da bo zahteval od zbora, naj se sestane najkasneje do konca tega meseca in naj poroča o svojem delu. Tako so sklenili odborniki na zadnji seji sindikalnega sveta.

7200 DINARJEV na mesec stane hrana v Kozini. Prej je stala pa 6200 dinarjev. Razume se, da se v taki gostilni delavec z nizko plačo ne bo mogel hraniti. Sindikalni odborniki sindikalnega sveta se bodo morali res potruditi in posredovati pri organih ljudske oblasti, da odpro v Kozini delavsko menzo, v kateri se bodo lahko hranili delavci po zmerni ceni. Se boljše bi pa bilo, če bi se pozanimali, kako je to, da je tu hrana tako draga.

NAJVEČ BOLNIKOVI v krajskem okraju je v podjetju »Alpina« v Zireh. Sindikalni odborniki pravijo, da je to v glavnem zato, ker delavci delo skoraj vedno po deset ur na dan in ker se slabo hranijo.

ODBORNIK SKUPSCINE SOCIALNEGA ZAVAROANJA je poročal na občnem zboru krajevnega sindikalnega sveta v Ilirski Bistrici o delu. Treba je še reči, da je v občnega zbora od 44 izvoljenih delegatov udeležilo kar 42.

ZIVAHNA RAZPRAVA je bila na občnem zboru krajevnega sindikalnega sveta v Zireh, ki je bil poteklo nekaj dni. Razgovor se je zlasti sukal okrog tarifnih pravilnikov in nagrajevanja delavcev po učinku. Občni zbor je naročil bodočemu odboru, naj pošlje sindikalno delo v Gorenjem in na Poljanah, kjer že dve leti leta podvzraja in imela občnega zbora. Dogovorili so se tudi, da bodo tudi v Zireh ustanovili delavsko prosvetno društvo »Svoboda«.

pitala, da bi kot predsednik senatnega odbora za raziskovanje protiameriške dejavnosti deloval zanjo, za njene cilje. Ameriški državljani ni bil več varen nikjer, niti doma, niti v tujini, kavarani, drug drugega so amili, drug drugega ovajali. Prisluškovali so telesnim razgovorom, odpirali pisma, prijatelji so zasledovali prijatelje, in sin je prijavil policiji očeta, očeta sina. Zrasla je pravzaprav armada poklicnih ovaduhov in lažnih prič, ki so pred sodišči izjavljali, kaj so hoteli razni reakcionarni odbori. Gradnja je postala poklica, izmed mnogih donosnih ameriških poklicev.

V to reakcionarno mrežo se je ujel tudi Harvey Marshall Matussov, sin trafikanta iz Bronx, ki je hotel lagodno živeti in biti bogat in čistan. Do 1951 leta je Matussov tajno deloval za ameriško policijo. 1951 leta pa je začel nastopati javno in njegovo ime se je pojavilo v številnih preiskavah in procesih. Spoznal je Roya Cohna, tatranskega pomočnika državnega tožila in poznejšega glavnega svetovalca senatorja Mc Carthyja. Cohn je sestavljal izjavo, ki jo je Matussov prebral na procesu proti 15 nižjim voditeljem KP ZDA. Za 25 dolarjev dnevnic je Matussov trdil, da je z obtoženim Trachtenbergom razpravjal o knjigi Andreja Višinskega »Sovjetska država in pravica«.

Marca meseca 1952. leta je Matussov pred Me Caranovim senatnim odborom trdil, da pozna najmanj 10.000 komunistov, ki živijo v New Yorku. Na sporan je v Ameriki zelo dobro znano, da je vsak član KP ZDA le 11.000, mu nihče ni oporekal, nihče mu ni dejal, da debelo laže. Ko je Matussov videl, da vse njegove laži sprejema kot čisto resnico, se je sicer bolj ojačal. Senatni komisiji za raziskovanje protiameriške dejavnosti je poročil, da je v različnih ministrih predvsem pa v istem časovnem obdobju pripadajočim v komunistov. Komisija je res začela raziskovati, zaslišala je zelo veliko uradnikov in precej jih je vrgla iz služb. Toda med njimi ni bilo nobenega komuniste. S to preiskavo so hoteli republikanski desničarji škodovati le demokratski stranki, ki je bila tedaj na vladni. Kasneje je Matussov izjavil, da je v uradni »New York Times« delal članov KP v uradni rojstveni zvezki na 76. Pomislite, v uradnih dveh najbolj reakcionarnih časopisih na

Leto dni izkušenj

Občni zbor je zlasti ugotovil, da so dosegli ljubljanski poštarji velike uspehe, da pa javnost zanje dosti ne zve, kar je vsekakor napak. Ko so govorili o delovnem upravljanju, so ugotovili, da so se delavski sveti že močno uveljavili, da pa bodo morali člani delavskih organov upravljanih kolektive pogosteje seznanjati s svojim delom in sklepi. V letu dni delavskega upravljanja so si poštarji nabrali bogatih izkušenj,

ki jih bodo letos lahko s pridom uporabili. V tarifi politiki bo tudi treba popraviti marsikaj, ker le-ta povzroča precejšno fluktuacijo in beg iz poštne službe. Treba bo najti nek izhod, da bodo tudi v tej stroki nagrajevali višjo storilnost. T. P.

OBRAT ELEKTROPLAVZ ZELEZARNE STORE MI SMO PRVI

Vsi so se naročili na »Delavska enotnost«

V zadnji številki našega delavskega glasila smo objavili, da ne bomo zadnji po številu naročnikov. Danes vam lahko sporočimo, da se je delovni kolektiv obrata elektroplavža prvi izkazal. Agilni predsednik sindikalnega odbora tov. Jože Lončarič in zaupnik »Delavske enotnosti« tov. Henrik Ivanjšek sta pridobila ves delovni kolektiv elektroplavža, da so se vsi do zadnjega naročili na »Delavska enotnost«. Prepričani smo, da bodo teme zglede sledili tudi kolektivi drugih obratov in naj si nikar preveč ne ženejo k srcu, če so jih iz obrata elektroplavža prehiteli.

Kos poti je že za nami. Izkazalo se je, da se da vse napraviti, le dobre volje ne sme manjkati. Kolektiv elektroplavža in zlasti omenjenima tovarišema pa krepko stiskamo delavsko roko. (ka)

svetu! Toda Matussov so verjeli, in verjeli so mu tudi potem, ko je dejal, da je delalo samo pri nedeljski izdaji »New York Timesa« 126 komunistov! Pri nedeljski izdaji »New York Timesa« pa nikoli ni bilo niti sto novinarjev. Vendar so te laži dobro poslušali Mc Carthyju, ki je tedaj goznil nekaterim ameriškim časopisom, naj odpuste nekaj novinarjev, če nečajo ostati brez oglasov velikih podjetij.

Vsaka podružnica — instrument delavskega upravljanja

Vtisi z občnega zbora sindikalnega sveta v Laškem

Vsekakor je precejšnja zasluga odbornikov sindikalnega sveta v Laškem, da so podružnice na tem področju lani močno napredovale in da se delavci bolj zavdale svojih pravic v upravljanju podjetja. To je bila ena izmed temeljnih ugotovitev občnega zbora Krajevne sindikalnega sveta v Laškem, ki je bil v nedeljo 20. februarja t. l. Seveda bi bilo napak, če bi ostali na pol poti. V razpravi so povedali, da podružnični odborniki le niso povsod našli pota do članov in da bodo morali bolj kot doslej raztolmačiti razne gospodarske ukrepe, zlasti pa stvarni okvir izgradnje Laške komune. Za te zadeve bodo morale pokazati sindikalne podružnice in organi delavskega upravljanja več zanimanja. Potruditi se bo treba, da se bodo delavci v polni meri zavedali, da so nosilci našega družbenega sistema in odločujoč činitelj komune.

Občni zbor je posebej naglasil naloge sindikalnih organizacij v gradivni sistema plač, da bo vsak delavec nagrajen po delu in da to ne bo odvisno od neke papirnate kvalifikacije. Delovnim kolektivom so pripravili naj se potrudijo in si postavijo takšne norme, da ne bodo potrebni kasnejši administrativni posegi.

Se o marsičem so se razgovarjali. Vse pa je prevladoval ena sama misel, da mora sleherna sindikalna podružnica postati instrument delavskega upravljanja v podjetju in komuni. P. M.

lila obsodbe, pri katerih so sodelovali drugi poklicni lažnivci: Louis Budenz, Elisabeth Bentley, Judith Coplon, Blanshard, Paul Chouh. Američani bi se ponovno spomnili na »služaj« Rosenberga, na Juliusa in Ethel Rosenberga, ki so im usmrtili na električnem stolu, ker je GreenGlass (sam on) trdil, da sta bila sovjetska vojuna. Obsodba Matussova bi torej ogromno škodovala ameriški reakciji, toda pritisk javnega mnenja je bil tako močan, da so Matussova morali nekako obsoditi.

Najprej so ga poklicali pred kongresni odbor, ki ga je mimo ostalega tudi obtožil, da boče zaslišati s svojo knjigo. Matussov pa je tudi tokrat vse obtožbe zavrnil in dejal, da bo vse dobiček od svoje knjige poklonil neki ženi, proti kateri je nekoč lažno pričal. Dejal je, da se preživlja z denarjem, ki ga dobiva od nekega izdelovalca igrač za patent »jo-jo brez vrvice«. Razen tega pa piše. Zadnjič je napisal pesnitev, ki jo je imenoval »Za koga usoda bum-bum«. Če mu ne verjamemo, je besediščil — naj ga, zaslišajo z aparatom za odkrivanje laži. Dobro pa bi bilo, da bi s takšnim aparatom zaslišali se vse ostale profesionalne lažnivce.

Niso mu prišli do živega. Ameriška javnost je protestirala. Končno so ga le spravili pred sodišče, ki ga je obsodilo na tri leta ječe.

Izpoved Matussova je odjeknila po vsej Ameriki. Prijavila se je še ena lažna prič, Maria Natvig, ki je javno izjavila, da je lažno pričala proti lastni neke radio-postaje v Toledo, češ, da jo je k temu prisilil advokat preiskovalne komisije.

Me Carthy in njegovi prijatelji so se v teh dneh znaši popolnoma goli pred ameriškim ljudstvom. Svojega umazanega delovanja in moreje več kritizirajo po plašč »svobode« in »protikomunizma«, in celo lastna stranka, ki jih je do nedavnega negovala na svojem desnem krilu in jih pred nekaj meseci nekolikokrat resno posvarila, jih je sedaj zapustila. Makartizam, ki je v zadnjem času doživel že precej resnišne udarce, je zadal Matussov, nevede in morda tudi nehote, poslednjega, najmočnejšega.

Taka je zgodba o Matussovu, sinu trafikanta iz Bronx, ki se je življal v ameriški način življenja, se povzpel v nobela nebes in kmalu našel nazaj na zemljo, med navadne ljudi, ter pri tem povzročil veliko razdejano.

Janč Voljč

Vse življenje sta nam posvetila

Ob petdesetletnici tovariša Jožeta Kopitarja in tovariša Rudolfa Ganzitija

Tovariš Jože Kopitar je praznoval 10. marca petdesetletnico svojega plodnega življenja, življenja delavca-revolucionarja, ki je sebe vsega, vsak utrip svojega srca posvetil nam, delavcem, in našim idealom. Rodil se je v Bukovici pri Vodichah nad Ljubljano. Kot otrok tesarskega delavca in gradbene delavke je že v rani mladosti okusil bedo in izkoriščanje, in v njem je raslo spoznanje, da je staro življenje zanič, človeka ne vredno, da ga je treba spremeniti, popolnoma predrugačiti. Bil je hlapček; osem let je imel, ko si je že sam služil kruh, ki mu ga je tenko rezala gospodarjeva roka, grenak kruh; hlapček je bil, toda hlapec ni bil nikoli. Zavest, ki se je porodila že v otroku, zavest izkoriščanega, toda upornega in v zmagi prepričanega proletariata, ga je vodila skozi življenje in ga že zelo zgodaj pripeljala v vrste organiziranega delavstva. Spoznal je vrednost organiziranega boja proti izkoriščevalskemu razredu, rad je čital knjige, se učil, in pozhivalo je delal v sindikatih, ilegalno deloval pod vodstvom preizkušenih komunistov. 1932. leta so ga zaprli in obsodili na dve in pol leti ječe, ki jih je predsedal v Sremski Mitrovici.

Zapor ga ni strl, nasprotno, v družbi prekaljenih komunistov se je veliko naučil, in ko se je vrnil, je v vsem močni pomagal tovarišem Brejcu, Ganzitiju in drugim oživitvi organizacije med gradbenimi delavci. Sodeloval je pri vseh akcijah, ki jih je organizirala Partija, v stavkah, demonstracijah, protidraginjiskih

ljenje nosil v sebi njune besede, in jih še nosi, besede o revoluciji, ki je potrebna, če hoče delavski rod streti stoletne okove izkoriščanja.

Tri leta se je učil za zidarja, in ko se je izučil, je delal v Bistrici pri tovarni Impol. Medtem je čital »Delavca«, ki ga je sestra, tedaj že sindikalno organizirana, nosila domov. V njem je iskal tiste revolucionarne misli, ki jih je slišal, ko je bil star štirinajst let. 1927. leta je odšel v Ljubljano in vse njegov poznejše življenje je en sam in nepretrgan boj za delavske pravice.

V Ljubljani je spoznal Ivanova, bolgarskega emigranta, ki je usmerjal njegove prve korake v organiziranem delavskem gibanju. Začel je zahajati v Delavsko knjižnico in v Delavski dom, kjer je imela Komunistična partija svoj sedež. Nobena naloga ni bila zanj pretežka in kar gori je v ognju revolucionarnega gibanja. 1933. leta so ga sprejeli v Komunistično partijo. Medtem pa je sodeloval pri ustanavljanju gradbenega sindikata in v prvih akcijah tega sindikata.

Leta 1934 se je vrnil iz zapora v Sremski Mitrovici tovariš Tomo Brejc, ki je takoj začel delati v sindikatu gradbenih delavcev. Njegovo delo, pri katerem mu je zvesto pomagal tudi Rudi Ganziti, je kmalu obrodilo lepe sadove. Utrdili so ljubljansko sindikalno podružnico gradbenih delavcev, pridobili veliko novih članov, večkrat zborovali, pritiškali na delodajalce s svojimi zahtevami, demonstrirali proti kapitalističnemu režimu in 1936. leta

Mea vojno je deloval najprej v Ljubljani, kot sekretar rajonskega partijskega komiteja na Viču, potem pa je bil sekretar okrožnega partijskega komiteja ljubljanske okolice. Junija 1942 je odšel v partizane, kjer je bil najprej komisar II. bataljona Krimskega odreda, v zadnjih dveh letih vojne pa sekretar okrožnega komiteja na Kočevskem in kasneje na Notranjskem. Pred desetimi leti je na osvobodjenem ozemlju postal prvi tajnik Republiškega odbora gradbenih delavcev in tajnik Republiškega odbora kemičnih delavcev. Delal je tudi na nekaterih odgovornih mestih v upravnem aparatu, sedaj pa je instruktor ljubljanskega okrajnega komiteja Zveze komunistov.

ta prvi organizirali proslavo 1. maja, pri kateri so sodelovali skoraj vsi gradbeni delavci.

V tem boju se je kalil Rudi Ganziti, a kalili so se tudi njegovi tovariši in njihov sindikat, ki je sredi 1936. leta imel razen organizacije v Ljubljani še podružnice na gradnji ceste Bošanj — Sentjanž, v Mariboru, Kranju in na Jesenicah. Ker delodajalci niso hoteli sprejeti medčnih zahtev gradbenega sindikata, so delavski voditelji 2. junija 1936. leta proglasili stavko, ki se je čez noč spremenila v splošno stavko vseh gradbenih delavcev na Slovenskem. Tega enotnega revolucionarnega nastopa so se delodajalci ustrašili in sprejeli so delavske zahteve.

Tovariš Rudi Ganziti, ki je 1937. leta postal podpredsednik gradbenih delavcev Slovenije, se je vsa leta do druge svetovne vojne bojeval za socialne in politične pravice gradbenih delavcev in v tega proletariata. Organiziral je stavke in sam stavljal demonstriral in zboroval, učil druge in samega sebe. Preganjali so ga, zasliševali, toda ostal je trden in zvest delavskemu razredu.

Sindikata gradbenih delavcev, ki so ga po oktobrskem štrajku 1940. leta razpustili, je tajno deloval do vojne, ki je ni dočakal nepravilne. Njegove člane si lahko našel v vseh enotah naše osvobodilne armade.

Rudi Ganziti je med vojno deloval v ilegalnih partijskih tehnikah, po vojni pa je imel več odgovornih sindikalnih in upravnih dolžnosti. Na partijskem kongresu 1948. leta so ga izvolili v Centralni komite KPS. Danes je predsednik Republiškega odbora gradbenih delavcev Slovenije.

Tovariša Rudolf Ganziti in Jože Kopitar sta vedno med nami, učita nam in bodrita in s svojimi bogatimi izkušnjami utrjujejo naše organizacije. Vsi smo veseli, kadar nas obiščeta, ker čutimo, da sta naša, da mislita in govorita tako kot mi vsi, saj sta zrasla iz nas in vse svoje življenje posvetila nam, delavcem. Ob tem lepem jubileju jima vsi slovenski delavci iskreno čestitamo in želimo, da bi živela še dolgo vrsto srečnih in zadovoljstva polnih let v svobodni delavski domovini, za katero sta darovala vse, kar sta imela.

IZ GOVORA NAŠEGA PREDSEDNIKA JANKA RUDOLFA NA OBČNEM ZBORU
SINDIKATA KOVINARJEV SLOVENIJE

NAŠA DOLŽNOST

in v interesu nas samih je, da do kraja
uveljavimo načela letošnjega tarifnega sistema

Nadaljevanje s 1. strani

raven, saj moramo vsako leto uvažati precej živčevja. Vendar bi bilo precej enostransko, če bi mislili, da bomo vsa vprašanja v kmetijstvu rešili le z nekaj milijardami in da bo potem šlo vse samo po sebi. Doseči je treba n. pr. že to, da bo obdelovanje s traktorjem cenejše kot s konjsko vprego, kar pa je danes prav obratno. Treba bo tudi še marsikaj popraviti v odnosih med kmetijstvom in industrijo ter obdelati vse površine. Na vsak način bomo morali doma pridelati toliko, kolikor potrebujemo, da nam živčevja ne bo treba uvažati, saj nas prav danes tišče dolgovi v tujini za nakup hrane.

Gospodarski položaj seveda ni lahak. Jasno je, da si naše vodstvo na vso moč prizadeva, da bi se v gospodarstvu uveljavili družbeni planom postavljeni proporciji. Pri teh prizadevanjih pa mora uživati podporo vseh, zlasti sindikalnih organizacij, saj se s samimi ukrepi in uredbami ne da doseči zelenega izboljšanja.

Številke govore drugače

Okrog tarifnih pravilnikov in našega plačilnega sistema se je lani močno razbohotila šovinistična gonja, češ da Slovenija samo daje, vzdržuje druge republike, da v Beogradu zakone sprejemajo, pri nas pa izvajajo itd. Številke govore drugače.

Predlanskim je dala Srbija od svojega narodnega dohodka federaciji za njene izključne potrebe 15%, lani 22%, letos pa bo dala po planu 17%. LR Hrvatska bo dala letos predvidoma 28%, Slovenija pa je dala 1953. leta federaciji 34% svojega narodnega dohodka, lani 7% manj in letos naj bi prispevala 37% in je vprašanje, če bo plan izpolnila. Bosna je predlanskim dobila od federacije 7%, lani je že dala 1%, letos pa bo dala že 8% svojega narodnega dohodka federaciji. Makedonija je predlanskim dobila 16%, lani je dala 2% in letos bo spet dobila 5%. Črna gora je 1953. leta dobila 123%, lani 92%, letos pa 100% svojega narodnega dohodka od federacije.

Iz teh podatkov se vidi, da delež razvitejših republik, ki ga dajejo federaciji v odstotku na svoj narodni dohodek, stalno pada. Tudi tistih 37%, ki je v planu za LRS, verjetno ne bo dosežen, ker se kaže tendenca, da bodo

Naši strokovnjaki pomagajo razvoju burmanskega gospodarstva

S pogodbo, ki je sklenjena med Burmansko upravno za raziskovalna dela in podjetjem »Geostrazivanja« iz Zagreba, so našim strokovnjakom zaupali raziskavo bakrenih ležišč v Burmanski Uniji. Geološki strokovnjaki, ki se že nahajajo v Burmi, so raziskali ležišča bakra na področju Mičin. Naši strokovnjaki pomagajo tudi na drugih področjih gospodarskega razvoja Burmanske Unije. Načrt za gradnjo hidrocentrale na reki Zadž, ki so ga izdelala podjetja »Geostrazivanja« in »Elektroprojekte«, bo ob koncu tega meseca izročeni burmanskim oblastem.

IZBOR IZDELKOV JESENIŠKE ŽELEZARNE JE VEDNO VEČJI

Trgujemo s 14 državami

V zadnjih letih so jeseniški železarni začeli izdelovati tudi plemenita jekla in druge kvalitetne izdelke, po katerih je veliko povpraševanje doma in na svetovnem trgu. Samo leta 1953 so izvozili nad 1700 ton svojih izdelkov, devizna bilanca pa je izkazala 100 milijonov dinarjev. Takrat je bil v železarni ustanovljen tudi samostojni oddelček za izvoz in uvoz z namenom, da kar najbolj koristno porazdeli proizvode. Države bližnjega in daljnega vzhoda so postale najboljši kupec jeseniških izdelkov. Lani je jeseniška železarna trgovala s 14 državami in to: z Libanonom, Brazilijo, Turčijo, Egiptom, Sirijo, Abesinijo, Tunisom, Ceylonom, Ciprom, Sudanom, Anglijo, Burmo, Irakom in Pakistanom. Dobro blago se samo

v realizaciji letošnjega plana razvitejših republik na boljšem. Dalje je treba naglasiti, da je bilo lanske leto zaradi nepravilno postavljenega zveznega plana izredno ugodno za razvitejšo republiko in je Slovenija lani dala federaciji manj, medtem ko je Srbija dala 7% več. Celotna Makedonija je lani dala federaciji 2% svojega narodnega dohodka. Vse to pomeni, da nimajo šovinistična nastrojenja nekaterih prav nikakršne osnove in so zatogadelj še bolj obsodbe vredna.

Le v višji storilnosti je napredek

Menim, da je načeloma popolnoma pravilno, če rečemo, da pojdimo k višjim normam. Naglašam, da je to načeloma pravilno. Kajpak tega ne mislim za tiste delovne kolektive, kjer imajo norme že visoke. Pri tem naj bo tistih 5%, ki jih okrajni ljudski odbori odobro, regulator med tistimi podjetji z visokimi normami in ostalimi. Pogledati je treba konkretno, če so norme res previsoke, kajti to tudi ni dostikrat res. Tudi je napak, če hočemo normirati dela za vsako ceno. Vedeti pa moramo, da pomenijo napredek le višje norme, to je višja storilnost.

Nekateri pravijo, kaj vendar hočete prihraniti pri tem ubogem skladu plač, saj predstavlja majhen odstotek v strukturi cene. Prav zaradi tega je mnogo važnejša štednja materiala, goriva, energije itd.

Ko že govorimo o tem, recimo še besedo, dve o izvrški. Kajpak naj bi ga bilo čim manj. Toda enostransko tudi tega ne smemo obravnavati. Dostikrat je v interesu kvalitete, da je izvršek večji, kajti bolj je, da ugotovimo napako v tovarni kot pa pozneje. Zato je nedvomno zelo važno, kdaj napako odkrijemo, že v prvi fazi, ali šele potem, ko smo na pokvarjenem kosu opravili veliko dela.

V razpravi se je nekdo oglašil zaradi neenakega položaja podjetij, katerim pusti okraj več dobička, kot onim, ki jim ga pusti manj. Razume se, da je nemogoče predpisati, da bi vsi okrajji enako delili dohodek. Stremimo za tem, da bi se stvari čim bolj uravnale in približale, da bo vsak nagrajen po načelu za enako delo enako plačilo, le predpisati se tega ne da. Nedvomno pa bo moralo nekoč tudi tržišče biti tako, da bo uravnavalo te zadeve in da bo uveljavilo to načelo.

To ni le stvar Zveze borcev

Nek delegat je povedal, da je v Mariboru borcem NOB težko uveljaviti svoje pravice za pokojnino in da jim v zavodu za socialno zavarovanje marsikaj povzročajo težave pri priznavanju delovne dobe za časa vojne. Tvo vprašanja bi nekoliko širše osvetlili.

Položaj borcev narodnoosvobodilnega boja je marsikje še neurejen in ne bi bilo prav, če bi to prepuščali le Zvezi borcev. Le-ta je zadnje čase že veliko pokrenila, da bi se njihov položaj izboljšal. Tu gre za zdravstveno stanje borcev, preskrbo otrok padlih partizanov in žrtv fašističnega terorja, za njihov socialni položaj itd. V mariborski skupščini zavoda za socialno zavarovanje

je nedvomno precej sindikalnih odbornikov, ki bi navedeni primer nedvomno lahko rešili. Tu ne gre za nobene privilegije, marveč za zakonite pravice, ki jih borcem marsikje kratijo. In so primeri, ko ljudi izrivajo iz podjetij samo zato, ker so bili borci.

Težje vprašanje pa je kvalifikacija borcev. Precej je razširen pojav, da prakso premalo upoštevajo pri dodeljevanju kvalifikacij. Koliko je danes takih, ki so zamudili šole, zaradi udeležbe v narodnoosvobodilnem boju in aktivističnem delu po osvoboditvi. Družbena skupnost mora omogočiti tem ljudem, da bodo

TRBOVELJSKI RUDARJI RAZPRAVLJAJO O OSNUTKU TARIFNEGA PRAVILNIKA
IN PRAVILNIKA O NORMAH TER PREMIJAH

Večji prejemki

za boljše delovne učinke

V petek je upravni odbor rudnika rjavega premoga Trbovelje-Hrastnik predložil kolektivni v razpravo osnutek tarifnega pravilnika, osnutek pravilnika o normah oziroma akordnih ter premijah, osnutek tarifnega pravilnika o normah in premijah sta sestavni del tarifnega pravilnika. Poglejmo nekatera določila v teh osnutkih.

Upravni odbor je med drugim pooblaščen, da sme onemoglim, oziroma za delo manj sposobnim članom kolektiva priznati razliko med njihovimi dejanskimi prejemki in urno plačo za dela, ki bi jih sicer po svoji strokovni večini lahko upravljali. Do razlike so po pooblastilu upravnega odbora upravičeni zaslužni delavci, ki upravljajo jamska dela nad 20 let in so zaradi tega onemogli, dalje delovni invalidi ter ostali člani kolektiva v zadnjem letu pred upokojitvijo. Kvalificirani delavci naj bi po teh določilih prejemale 410 dinarjev dnevnega zaslužka, polkvalificirani 369 dinarjev in nekvalificirani 328 dinarjev.

Upravni odbor podjetja lahko prav tako prizna 5000 dinarjev mesečne preživnine tistim vdovam, katerih možje so se smrtno ponesrečili pri delu v rudniku in vdove niso upravičene do pokojnine po obstoječih predpisih.

Kakorkoli se v teh določilih izraža skrb za onemogle člane kolektiva, je to vendarle samo izhod za silo in sicer izhod, ki nima nič skupnega z ekonomično podjetja. Te določbe tudi v nekem smislu nasprotujejo načelom nagrajevanja po delovnem učinku. Rudnik bo namreč vsak mesec izplačal za razlike okoli 220.000 dinarjev. Zaradi teh izplačil so oškodovani ostali rudarji, ker se njihovi prejemki za ta znesek nujno zmanjšujejo.

Ta bremena bi morala v resnici nositi skupnost, to je zavodi za socialno zavarovanje in sicer zaradi posebnosti rudarskega poklica, ker so delavci prav zaradi težkih in nevarnih delovnih pogojev predčasno izrjajo. Če bo sprejet predlog za ureditev pokojnin in invalidnih rudarjev, ki sta ga pred nedavnim sestavila republikanski odbor sindikata rudarjev in izvršilni odbor Zavoda za socialno zavarovanje, potem v naslednjih letih tarifni pravilniki prav gotovo ne bodo vsebovali podobnih določil.

Člen 41 tarifnega pravilnika določa, da bo posebna stalna komisija nadzorovala točno izpolnjevanje določil tarifnega pravilnika o normah in premijah. Za preseganje določenih storitev so predvideni dodatki, ki jih izračunajo po posebni skali. Če bo rudar presegel normo za 2%, bo dobil 5% dodatka. Dodatki progresivno naraščajo vse dokler rudar ne preseže norme za 10%, ko dobi tudi 10% dodatka. Polej pa dodatki počasneje naraščajo, tako da dobi rudar pri 30% preseganju norme 13,5% dodatka.

Z osnutkom pravilnika o normah in akordih pa mislijo letos v Trboveljskem rudniku uveljaviti progresivne akordne dodatke. Za preseganje določenih storitev so predvideni dodatki, ki jih izračunajo po posebni skali. Če bo rudar presegel normo za 2%, bo dobil 5% dodatka. Dodatki progresivno naraščajo vse dokler rudar ne preseže norme za 10%, ko dobi tudi 10% dodatka. Polej pa dodatki počasneje naraščajo, tako da dobi rudar pri 30% preseganju norme 13,5% dodatka.

nadoknadili zamujeno in pri tem nikakor ne sme biti vprašanje, kje bomo vzeli denar.

Preženimo »gospode« iz naših tovarni!

Po naših podjetjih je že močno razširjeno nazivanje z gospodom, gospo in gospodično. To se pojavlja celo v delavskih svetih, delavskih organih upravljanja podjetij. To borbe boli. Kdo naj bo tisti, ki naj bi v prvi vrsti nastopili proti temu, če ne prav borci in revolucionarji. Nekateri predlagajo, da bi »gospode« z uredbo pregnali iz delovnih kolektivov, kar bi bilo seveda nesmiselno. Delavski svet pa tudi kaj takega lahko sklene. Res je to le zunanja oblika, ki pa le kaže na rjaveče družbene odnose v kolektivu. Tudi na zunaj naj se pozna, da se pri nas revolucija še ni končala.

Gre skratka za to, da se v delovnih kolektivih tudi v medsebojnih odnosih uresničujejo delavska moralna načela, smisel za skupnost in gospodarski čut. V delovnih kolektivih naj zavladava duh tovarištva in odkrito si povejmo, naj bo glede norm, tarifne postavke, ali kadar kdo kaj zagreši. To pa ne glede na to, na kakšnem mestu se kdo nahaja.

Kdo je lahko deležen premij

Premijski sistem je za večino naših gospodarskih organizacij novost. Razumljivo je, da ga uvažajo s potrebno previdnostjo in tehtnimi premisleki. Zato se pojavlja v naslovu izrečeno vprašanje. Nanj nekateri odgovarjajo, kar pa ni povsem točno, da je premija oblika udeležbe na dobičku, ki je namenjena samo uslužbenecem.

Najprej je treba opozoriti na samo besedilo zadevnih predpisov, ki določajo premijo kot obliko udeležbe na dobičku. Vsi ti predpisi govore, da lahko gospodarska organizacija nagradjuje za prihranke pri stroških delavci in uslužbenke, ki so jih dosegli. Z nobenim predpisom ni prejemanje premije omejeno samo na določene vrste oseb. Omenjeno je le pravilo, da se iz dela dobička, ki je namenjen za povečanje plač, najprej izplačajo premije za prihranke pri materialu, za prihranke pri drugih stroških, za boljše kakovost, za boljše organizacijo dela, za racionalizacije v poslovanju.

To mnenje pa je lahko tudi

ekonomsko napačno. Premija je oblika nagrajevanja za posebne uspehe, ki se izražajo v doseženih prihrankih, zboljšani organizaciji dela, v zboljšani kakovosti proizvodov itd. Vsakdo, ki je na takem delovnem mestu ali pri takem delu, kjer so možni posebni uspehi in kjer se učinek njegovega dela predusem kaže v doseženih uspehih ali slabostih na omenjenih področjih, je lahko deležen premije.

Potemtakem ni važno, ali je zaposlen na delovnem mestu, za katerega je uvedena premija, delavec ali uslužbenec. Odločilno je delo na določenem delovnem mestu in kako se njegovo izvrševanje odraža v splošnem uspehu podjetja.

Toda prav tako je res, da jih ne morejo dobiti kar vsi uslužbenci v administraciji podjetja, temveč prav tako spet samo nekateri na takih delovnih mestih, od koder se odločilno vpliva na organizacijo dela in poslovni uspeh podjetja. Priznavanje premij ne sme in ne more biti način povečanja plač administrativnega osebja in tudi ni vnaprej zagotovljeni del prejemkov. To ni nagrajevanje za izpolnitev nalog. Za to je plača, izračunana na podlagi tarifne postavke. Premija je nagrada za dosežene posebne uspehe, ki morajo biti večji, boljši od sicer pričakovanih in zahtevanih pri rednem izvrševanju delovnih dolžnosti. Težko je na primer trditi, da je pravilno priznati računovodske-mu osebu premijo za ažurnost. Ažurnost v knjigovodstvu je dolžnost tega osebja, ki odgovarja, če ni delo na tekočem in je torej napačno, priznati posebno nagrado iz dobička zgolj za izvršitev svoje delovne dolžnosti. Po takem načelu bi tudi delavec moral prejeti več, kot pa prejme, če normo izpolni. Toda vsakdo ve, da je nesmisel in gospodarsko neutemeljeno nagrajevati zgolj izpolnitev norme s prejemki, ki jih lahko doseže le s prekoračenjem. Toda enak nesmisel je omenjeni primer in podobni in v katerih je hote ali nehoti skrita težnja, uporabiti premije za zvišanje plač. Treba je namreč upoštevati, da imajo delavci in uslužbenci tudi pravico do deleža na dobičku, ki ostane za povečanje plač nad plačami po tarifnem pravilniku. Ta pravica ni vezana na kakšne posebne pogoje. Premija je pa nagrada za posebne uspehe in sredstvo tarifne politike, ki naj materialno zainteresira odgovorno strokovno osebje (t. j. delavce ali uslužbence) za stalen napredek in izpolnjevanje proizvodnje.

poseben člen, kako je v primeru, če rudar ne doseže zaslužka po tarifnem pravilniku. V primeru, da delavec zaradi težjih pogojev ni dosegel zaslužka, določenega po tarifnem pravilniku, razišče to posebna komisija, ki jo sestavlja član tehničnega vodstva, član delavskega sveta in predstavnik sindikalne podružnice. Če delavec ni dosegel prejemkov zaradi objektivnih okoliščin, prejme 100% zaslužek po tarifnem pravilniku. Pravilniku o normah in akordih je priložen cenik del.

Premijski pravilnik določa, da prejmejo posamezniki premije za preseganje učinka, manjšo posebno nagrado za delo, ki je sestavljeno iz delovnih pogojev, razstrelke in električne energije. Osnova za izračunavanje normativov so uspehi, doseženi v minulem letu. Upravni odbor podjetja določi vsak mesec vnaprej osnovne normativov za obračun premij. Premij bodo deležni vodilni in tehnični uslužbenci podjetja.

Sindikalna podružnica rudarjev in podobni po obratih že razpravljajo s članstvom o tarifnih pravilnikih.

PO DELEŽU V PROIZVODNJI

merimo zaslužek posameznika

Tovariš Ivan Guiliatti iz Trbovelj nam v svojem dopisu, katerega smo zelo veseli, med drugim pravi, naj bi bili prejemki nadzornega osebja v rudnikih odvisni ne samo od storilnosti na delovnih, ki so pod njihovim nadzorstvom, temveč tudi od čim boljše izkoriščenosti rudnih slojev, boljše kvalitete premoga in manjšega števila nezdov in od večje ali manjše skrbi za delavčev zdravje. Tovariš Ivan ima povsem prav. Človeško življenje je dragoceno in prav je, da vsi tisti, ki so odgovorni za varnost delavcev nikoli ne pozabijo na to skrb.

Poleg drugega pa omenja tovariš Guiliatti v svojem dopisu že dokaj razširjeno misel o »živiljenjskih stroških«. Takole pravi: toliko obetaneja znižanja cen se prav nič ne čutimo. Zato pa morajo, po mojem mnenju, minimalne plače odgovarjati vsaj minimalnim potrebam dveh zakoncev, zakaj težko je življenje delavcev, ki zaslužijo samo 6000 ali 7000 dinarjev.

Tega niti ne bi omenjali, če ne bi, prav sedaj, ob urejanju tarifne politike, zopet oživele podobne teorije. Zato je prav, da o tem spregovorimo besedo, dve.

Kadar koli govorimo o nagrajevanju, o delitvi sredstev, ki jih je ustvaril kolektiv, ne velja nikoli spregledati tega, koliko teh sredstev je ustvaril ta ali oni posamezni član kolektiva. Pri delitvi moramo gledati samo na prispevek posameznika v proizvodnji. Samo po tem moramo odmerjati zaslužek in po nikakršnem drugem merilu. Edino le to nam lahko vzpodbudimo dobre delavce, da še bolj in več naredijo, tiste pa, ki še nimajo potrebnih strokovnih veščin, da si jih pridobijo; prej ko mogoče, in dohite sotovariše, ki so pred njimi.

Pri nagrajevanju torej ne moremo in ne smemo upoštevati socialnega položaja posameznih članov kolektiva. Merilo za zaslužek naj bo le vrednost dela posameznega delavca, njegov delež pri ustvarjanju dohodka kolektiva. Če tega ne bi upoštevali, potem bi nekoga dobro nagradili, ker je manj in slabo delal in slabo tistega, ki je izdelal več proizvodov in ki je največ prispeval, da je kolektiv ustvaril tolikšen dohodek. Takšno ravnanje bi bilo krivično. S tem bi namreč v kolektivno usposobilno izkoriščanje, proti čemer smo se delavci borili in se bomo še nadalje borili.

Seveda s tem ni rečeno, da bi naša skrb za člane kolektiva prenehala. Prav vodstva sindikatov so zadnji čas opozarjala sindikalne podružnice podjetij, naj skrbno prouče, kako je z družbeno prehrano članov kolektiva. Na tem področju lahko sindikalne organizacije marsikaj store. Izboljšajo lahko življenjsko raven tistih, ki si zaradi raznih okoliščin niso pridobili potrebnega strokovnega znanja in seveda tudi ne zaslužijo toliko, kot marsikakšen visoko usposobljen delavec. Sindikalne podružnice lahko vzpodbude delavske organe upravljanja, da ustanove v podjetju menzo in zanjo prispevajo del sredstev. Na ta način se bodo lahko delavci z manjšimi prejemki ceneje hranili. Prav tako lahko uvedejo malico, ki bo olajšala prehrano tistim, ki manj zaslužijo, obenem pa okrepi njihovo organizem, da lažje delajo in več proizvajajo.

Za zaključek pa še besedo o obetaneju znižanju cen. Kadar koli smo o tem govorili in kadar koli danes o tem govorimo, imamo vedno pred očmi sredstva, ki so nam na razpolago. Nikoli ne moremo pojesti več kruha, kot ga imamo, in več blaga ne mo-

remo prodati, kot smo ga proizvedli. Od količine blaga so torej v glavnem odvisne cene proizvodov. Prav nič na boljšem, celo na slabšem bi bili, če bi zaslužke povečali za nekaj tisočakov ne da bi dvignili vsaj v istem razmerju proizvodnje. Če bo na trgu malo blaga i veliko kupcev, bodo cene naraščale. In če torej povisujemo zaslužke, ne da bi v podjetju več naredili, potem bi zašli v slepo ulico. Bolj ko bi povečali zaslužke, hitreje bi naraščale cene tekstilnemu blagu, čevljev, posodi in drugim proizvodom, iz enostavnega razloga, ker teh proizvodov še ni toliko na trgu, da bi lahko zadovoljili potrebe vseh delovnih ljudi.

Kadar koli smo torej govorili o znižanju cen smo vedno mislili na to, da je treba v tovarnah izdelati več blaga in po nižjih stroških. Prav od pravilnega in edinega pravičnega nagrajevanja po deležu v proizvodnji je odvisna nadaljnja rast proizvodnje. Če bomo pravilno nagrajevali tiste v podjetju, ki več in boljše ustvarjajo, ki varčujejo s surovini, nam, gorivom in drugim materialom ter na ta način prispevajo k znižanju stroškov proizvodnje, potem lahko upravičeno pričakujemo, da bodo ceneje kupovali.

Pri pomenkih o nagrajevanju torej velja ločiti tarifno politiko od socialne politike. Kadar govorimo o nagrajevanju imejmo pred očmi prispevek posameznika o ustvarjanju sredstev kolektiva in kadar govorimo o socialni politiki, si prizadevamo izboljšati socialni položaj tistega, ki je zaradi trenutnih okoliščin na slabšem od drugih članov kolektiva. Upamo, da nam tovariš Guiliatti ne bo zametil, ker smo ob njegovem dopisu pokramljali tudi o teh stvareh, ki jih sišimo marsikje v tovarnah in ki jih vendarle ne kaže spregledati.

OBRAVNAVANJE IN POTRJEVANJE tarifnih pravilnikov

V večini gospodarskih organizacij so že izdelali osnutke tarifnih pravilnikov in sedaj o njih razpravljajo delovni kolektivi. Toda letos razpravljajo o njih tudi okrajni sindikalni sveti in organi ljudskih odborov. Tarifni pravilniki niso nič več samo domena delovnih kolektivov, temveč so listine, ki jih sporazumno sprejemajo vsi nosilci tarifne politike v gospodarski organizaciji v okraju, t. j. delavski sveti gospodarskih organizacij (mestni) ljudski odbori in okrajni sindikalni sveti oziroma v posebej določenih primerih republiški odbori.

Ko smo leta 1952 prvokrat sprejemali tarifne pravilnike, predpise o plačah in plačevanju v gospodarskih organizacijah, so jih sprejemali delavski sveti sami. Za njihovo veljavnost je bila potrebna le posebna odobritev pristojnega republiškega odbora strokovne sindikalne organizacije. Leta 1953 tudi ta odobritev ni bila več potrebna. Sindikalni organi so dajali zgolj svoje pripombe k pravilnikom. Sprejemali in o njih sklepali so delavski sveti izključno sami. Sedanja ureditev je bistveno drugačna, tako da tarifni pravilnik ni več predpis delavskega sveta samega, temveč dobiva nov, globlji in širši značaj in pomen.

O njem namreč sporazumno odločajo gospodarska organizacija, okrajni ljudski odbor in sindikalna organizacija. Tarifna politika je poseben del naše splošne gospodarske politike in ne more biti zgolj stvar posamezne gospodarske organizacije. Tarifni pravilnik je akt tarifne politike. Z njim se urejajo vprašanja, ki odločilno vplivajo na storilnost in organizacijo dela in na primerenost plačnih sistemov. Vse to pa je ozko povezano z gospodarsko politiko sploh.

Postopek pri sprejemanju je torej nov in niti ni enostaven. Ker so sedaj tarifni pravilniki prav v tem postopku, si ogledimo sprejemanje v osnovnih potezah. Najprej je treba poudariti, da sprejemanje ni administrativno tehnično delo, temveč je, v vseh svojih fazah izrazito politično opravilo.

Potem ko gospodarska organizacija izdela osnutek tarifnega pravilnika in ko ga prouči delovni kolektiv, mora upravni odbor predlog z vsemi pripombami in predlogi članov delovnega kolektiva predložiti delavskemu svetu, okrajnemu ljudskemu odboru in sindikalni organizaciji, t. j. praviloma okrajnemu sindikalnemu svetu ali, v posebej določenih primerih, republiškem odboru strokovnega sindikata. S predlogom mora predložiti vse potrebno dokumentacijo. Ta je zelo podrobno predpisana. Vsebovati mora namreč vse podatke, na osnovi katerih je možna tehtna analiza in tudi primerjava z lanskim letom. Med temi podatki so posebno važni tisti, ki kažejo, kako so v predlogu določene tarifne postavke, po kakšnih merilih, ali se gibljejo v predpisanem okviru, kakšni so razponi, kako so ocenjeni posamezni elementi delovnega mesta in tarifna postavka itd. V ta namen služijo zlasti pregledna tabela tarifnih postavk, po kateri mora biti prikazan lanskega letovni tarifni pravilnik in načrt letošnjega. Te tabele omogočajo analizo in primerjave.

Predlog z dokumentacijskim gradivom služijo namreč obravnavi. To je prvi stopnja sprejemanja. Predlog obravnavajo skupaj že

omenjeni trije organi, ki v ta namen imenujejo svoje predstavnike. Smisel take ureditve je razumljiv. Upravni odbor izdelata tarifni pravilnik z vidika gospodarske organizacije. Upravni odbor in sindikalna organizacija pa ocenjujeta predlog tudi s stališča odnosov, ki naj bi obstajali med podjetji iste oziroma sorodne panoge in kakršni naj bi bili v okraju. Oceniti morata, ali so v pravilniku uporabljeni posamezni instrumenti plačnega sistema, da stimulirajo posameznika in kolektiv kot celoto za napredek podjetja, kakšni so razponi, kako je uresničeno načelo nagrajevanja po delu, kakšna so merila za učinek dela, kako je predvidena delitev dobička, premije, norme itd. To pa so temeljna vprašanja tarifne politike in zato spada obravnavanje predloga tudi v pristojnost višjih sindikalnih or-

ganov in ljudskih odborov, zato to odobravanje ni administrativno, temveč za tarifno politiko in za realizacijo njenih načel važno opravilo.

Treba ga je dobro pripraviti. To je naloga komisij za plače in njihovih strokovnih podkomisij. Na podlagi prejetega gradiva lahko izvršijo predhodno vsestransko analizo in izdelajo za predstavnike poročilo, ki bi jim omogočilo boljše, tehtnejše obravnavanje predloženega osnutka, ki bi se omejilo na temeljna vprašanja.

Zmotno je mnenje, da lahko opravijo to obravnavanje kar komisije za plače same ali njihove podkomisije. To mnenje izvira ali iz nerazumevanja ali pa tudi iz oportunitizma. Pri obravnavanju se bodo predstavniki lotili tudi morebitnih negativnih teženj, ki so dobile svoj izraz v osnutku. O obravnavi je seveda treba vo-

diti tudi zapisnik in vanj vpisati najvažnejše ugotovitve in sklepe. Druga stopnja pri sprejemanju je pritrjevanje k tarifnim pravilnikom, ko je obravnavanje opravljeno in so dosežena skupna stališča o temeljnih vprašanjih. To opravilo izvrši vsak omenjeni organ samostojno na svoji seji. To bo običajno opravljeno tako, da bodo poročevalci poročali o predloženih pravilnikih, o poteku in izidu skupnega obratovanja — Dokončna odločitev o veljavnosti tarifnega pravilnika je odvisna od pritrditve, ki jo dajo ali odrečejo samostojno na svojih sejah delavski svet, sindikalni svet in okrajni (mestni) ljudski odbor ali njegova odborniška komisija, ki jo lahko v ta namen imenuje.

Seveda mora biti sklep o pritrditvi oziroma odklonitvi pritrditve točno vpisan v zapisniku. Na podlagi sklepov teh treh organov namreč njihovi pooblaščenki podpisajo tarifne pravilnike, ki so bili potrjeni.

Če ne pride do sporazuma in nesoglasja ni mogoče odpraviti, tarifnega pravilnika ne podpisajo, temveč spor odstopijo v odločitev arbitražni komisiji pri Izvršnem svetu.

NA NASLOV UREDNIŠTVA »TEDENSKE TRIBUNE«

Komu in čemu služi tako pisanje?

To vprašanje se mi je vsililo, ko sem v »TT« pod naslovom: »Izpod sita« — »Ali lahko s takšno plačo živiš« čital dopis tov. M. Polaka. Uredništvo Tedenske tribune je k dopisu pripisalo pripombo, v kateri ni odkrito in jasno povedalo vzrokov, ki vplivajo na našo dokajšnjo nizko življenjsko raven, in tudi ne, bog tega ne da, da naša življenjska raven počasi raste, a vendarle raste. Ne, to uredništvu ni prišlo na misel. Pač pa je smatralo, da k dopisu napravi »političen« uvod. Glejmo le kakšnega.

... Vsi vemo za napore, ki so potrebni, če se hoče naša država izklopiti iz zaostalosti; industrializacija je draga in težka stvar! Vsi so zaradi tega prisiljeni odreči se marsičemu, zategniti pas in si prizadevati, da brž ko mogoče opravimo sedanje delo, ki nam lahko naposled omogoči lažje življenje, boljše življenjsko raven in večjo blaginjo. Kljub temu pa vendarle ne smemo pozabiti na človeka.

In kakorkoli bi bilo vsako razpravljanje o zgoraj izrečenih mislih odveč, vendar ne moremo mimo svetohlinskega zavijanja pisca teh vrstic. Da, vsi vemo. Vsi delovni ljudje vemo, da se lahko izklopimo iz blatne zaostalosti le s svojimi lastnimi silami in da so za to potrebni naši lastni napori. Toda to delamo ne zato, da se bo država kot taka izklopila iz zaostalosti, temveč mi, delovni ljudje, ki sestavljamo to jugoslovansko skupnost. Sestavljamo pa jo po svobodnem preudarku in nihče nas ni prisilil odreči se marsičemu in zategniti pas. Ne dvomim, da manjšemu delu ni ljubo, da se, hočeš nočeš, morajo podrediti volji ogromne večine, ki si je svobodno izbrala pot, ker ve, da je to edina in to najkrajša pot, ki nas bo privedla do blagostanja. Na tej poti smo že dosegli uspehe, ki jih priznava najbolj zakrknjeni nevedneži. Samo spomnimo se povečane zaposlitve, socialne pomoči, socialnega zavarovanja, zdravstva, šolstva, komunalnega gospodarstva. To ni nastalo samo po sebi, temveč je rezultat vse večje proizvodnje, vse večjega narodnega bogastva, ki ga ustvarjajo delovni ljudje. Nihče ne trdi, in bilo bi neumno, če bi kdo trdil, da je že vse dobro. Vendar ob vsem tem pretiranem vpitju je največji nesmisel trditi, da pozabljamo na človeka, ko ima vendar vse naše prizadevanje edini cilj pred seboj: dobro človeka.

In ob tem razmišljanju se spet vprašujem: v čigavi službi je tisk? Uredniki »TT« si s tem vprašanjem res ne bellijo glave. Njihova naloga je, vsaj tako je videti, odvajati naše delovne ljudi od naših »strašnih« razmer. Spretno izkoriščajo željo našega človeka po lahkem, zanimivem življenju, le preveč posvečajo prostora zveličavnemu, svobodnemu, v izobilju in razkošju kopajočemu se svetu, in da bo bralec socialistične Jugoslavije boljše občutil svojo ničevost, ga vpraša: »Ali lahko s takšno plačo živiš?«

Kako spretno in kako v pravem času uporabljen trik! Da, v pravem času! V času, ko se naši delovni ljudje z vso svojo bitjo

posvečajo gospodarstvu, da utrjujejo in dalje grade. V času, ko proizvajalci določajo objektivna merila dela kot osnovo pravičnemu nagrajevanju. V času, ko smo dosegli tako stopnjo gospodarskega razvoja, da narodni dohodek že omogoča delitev dohodka v prid potrošništvu.

Poglejmo si letos predvideni narodni dohodek in njegovo razdelitev z letom 1954.

	Delež pri narod. dohod. 1954	1955
Sklad osebne potrošnje v gospodarstvu	42,4%	44,4%
Od tega: plačilni sklad v gospodarstvu	15,5%	17,1%
Socialno zavarovanje	9,3%	9,2%
Proračuni	11,2%	10,6%
Rezerve in dotacije	0,9%	1,5%
Narodna obramba	16,6%	15,6%
odplačila notranjih in zunanjih posojil	1,2%	1,5%
Rezerve	—	0,7%
Rezervni skladi podjetij	0,7%	0,8%
Ciste investicije	22,9%	20%

Seveda bi bilo prav se še dalj zadržati pri teh zgovornih številkah, v katerih se izraža težnja k vse boljšem življenju naših delovnih ljudi. Ogronma večina to ve in čuti. Le tovariši pri »TT« tega ne vedo ali morda nočejo vedeti.

Nedvomno je vprašanje naše življenjske ravni izredno pereče. Nihče tega ne skriva. Vendar je odveč vprašanje: »Ali lahko živiš s takšno plačo?« Dejstvo je, da se živi, težko živi, a vendar živi. Narodni dohodek je le tolikšen, kakršnega smo zmožni napraviti. Vsakdo si želi več in tudi to je prav. Gorje človeštvu, kadar bo presahnila želja po napredku. Vendar želje so vedno omejene s stvarnostjo. In če vsi priznamo, da je pravično biti nagrajen po opravljenem, predmetnem družbeno koristnem delu, potem, če smo dosledni, pripada nekomu več, drugemu manj. Saj to res ni najbolj pravično. Pa vendar! Če hočemo, da ne zastavimo napredka, je dosledno uresničenje tega načela nujno. Kajti kdo se bo strokovno izpolnjeval, kdo študiral, kdo trudil, če bi bili vsi, brez ozira na opravljeno delo, deležni enake nagrade. Odveč je to nam govoriti, to je vsakemu jasno.

In še nekaj. V tem kratkem desetletnem razvoju so naši narodni napravili velikanski razvoj. Sredstva proizvodnje so postala družbena last. Z njimi upravljajo upravljalci. Oni upravljajo tudi na vseh področjih družbenega življenja. Vse bolj so materialno in moralno zainteresirani na napredku. Njihove potrebe so z dneva v dan vse večje, a materialna proizvodnja zaostaja. Tu je izvir nenehnih protislovij. A izhod iz njih je dvigati, nenehno dvigati materialno proizvodnjo. Toda to je mogoče le s človeškimi rokami.

Tov. Polak, ki je zastavil vprašanje »ali lahko živiš s takšno plačo?«, ne živi lahko. Poznam primer, ko je v naše uredništvo prišel dopis, kjer tov. R. R. dokazuje s podobno razpredelnico, kot tov. Polak, da ne more ne naprej ne nazaj s 16.000 dinarji plačke in sprašuje, kam naj d otroka, ker ga ne more vzdrževati. Vsi si želimo bogatejšega, lepšega življenja. Za tako življenje se borimo. Toda boriti se moramo dejavno. Večja proizvodnost, pametnejše gospodarjenje, borba proti razpisništvu, nepoštenosti vsake vrste, to je pot, ki nas vodi k temu cilju.

Ne varajmo se, da je na Zahodu vse tako lepo, kot si zamisljamo, kot večkrat slika tudi

»TT«. Kljub znatno večji produktivnosti in skladno temu večjemu narodnemu dohodku, je tam mnogo in več večje revščine, brezposelnosti in gladi. Če pa že zavidamo zaposlenemu delavcu na Zahodu za njegov zaslužek, ne pozabljajmo ga zavidati tudi za njegovo storilnost.

Se in še bi bilo kaj reči. Toda dovolj. »Tedenski tribuni« bi pa vendarle želeli, da postane bolj naš list in ne list... Če bi še vnaprej bil tak, je bolje, da ga ni!

Z OBČNEGA ZBORA SINDIKATA KOVIARJEV SLOVENIJE

Resna prizadevanja

da bi uresničili načela tarifnega sistema

Občni zbor je bil preteklo soboto in nedeljo v Domu sindikatov v Ljubljani. Vzorno poročilo in tehtna razprava.

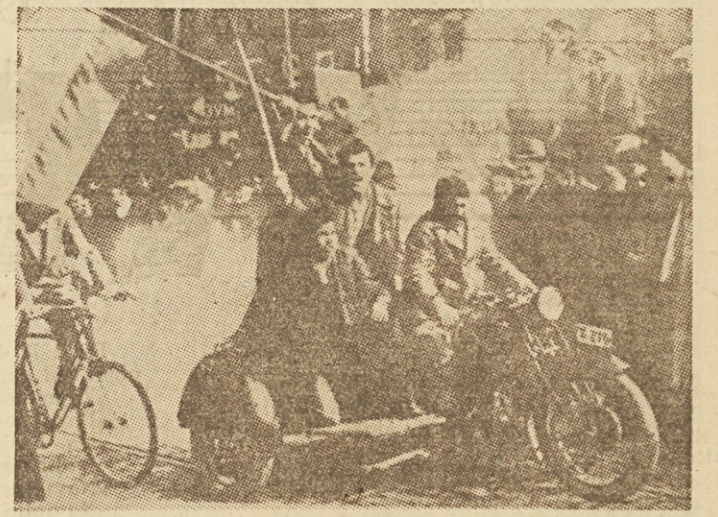
Nedvomno ni moč na kratko povedati vsega, o čemer so razpravljali na občnem zboru Republiškega odbora Sindikata kovinarjev Slovenije, saj sta bila poročilo in razprava tako tehtna in bogata, da bi ju težko strnili v nekaj vrstic. Zato se približje seznanimo le z nekaterimi mislimi iz poročila in razprave.

Začnimo pri sprejemanju delavcev iz podjetja v podjetje. To sicer za delo sindikalnih organizacij kovinarjev ni najbistvenejše, kaže pa na posledice neuravnovešenega plačilnega sistema. V Hidromontaži v Mariboru so lani zamenjali okoli 500 delavcev, v Litostroju več sto, v vsej kovinski in elektroindustriji pa skoraj polovico. To so največkrat skušeni delavci, ki si iščejo delo tam, kjer pač več plačajo. Podjetja imajo namreč kaj različne možnosti nagrajevanja in tudi ljudski odbori so odobravalni kaj različne kvalifikacijske sestave. Zato se je lahko primerilo, da je v nekem podjetju določeno delovno mesto polkvalificirano, v drugem pa je kvalificirano. Naravno je, da proizvodnja zavolj tako močne fluktuacije močno trpi. Občni zbor je naročil Republiškem odboru, naj skupno z združenjem posreduje, da se ta nesorazmerja uravnajo.

Če proizvodnja ne raste vzporedno s sklantom plač

Ze to kaže na slabe strani lanske tarifne politike. In teh je bilo kar precej! Premajhna je bila spodbuda za višjo delovno storilnost in so v podjetjih opuščali norme tako, da je lani le 31,5% delavcev delalo po normah, medtem ko je še leta 1952 delalo po normi 52% delavcev. Znano je že, da so v podjetjih stremeli po zvišanju kvalifikacijskega sestava. Lani je n. pr. opravilo strokovne izpite 2,6% delavcev, višjo kvalifikacijo so priznali pa 25% zaposlenih. Proizvodnja je ostala v glavnem ista, sklad plač je pa rasel in to na račun poviševanja cen. Le-te so rastle včasih tudi na pribitki nekaterih ljudskih odborov, ki so potrebovali denar, da bi uresničili nesorazmerno velike investicijske načrte. Kolikšni so bili dobički, nam pove že to, da so v podjetjih izplačali povprečno po 10.170 dinarjev dobička na leto (v nekem celo celoletno plačo) kljub temu, da je podjetjem ostal sorazmerno majhen del dobička.

DNEVI, KI SO NAM OSTALI V SPOMINU

Sedemindvajseti marec 1941

Sedemindvajsetega marca 1941 so se jugoslovanski narodi odločno uprli zločinskemu poskusu takratnih vladajočih reakcionarnih krogov, podrediti našo domovino fašističnim zasluževalcem.

Na ta zgodovinski dan so naši narodi pod vodstvom Komunistične partije v neudržljivi težnji ohraniti svobodo in neodvisni obstoj, strmoglavit izdajalsko in kapitalistično vladajočo Cvetkovič-Maček. Pod silo pesti delovnih množic, ki so demonstrirale po beograjskih in ulicah vseh naših mest, je bil razbit sramotni in za naše narode ponižujoči pakt s Hitlerjevo Nemčijo. Geslo »Rajši vojno kot pakt« je šlo od ust do ust, od mesta do mesta, od vasi do vasi, se združilo v ogromen protest, ki se je zoperstavil policiji in žandarmeriji, ki je hotela ohraniti takratno vladajočo izdajalsko kliko. Ta veličasten protest je bil obenem v tistem obdobju najmočnejši poziv svobodoljubnim ljudem vsega sveta, naj se neomajno bore zoper fašizem za neodvisnost, svobodo, človečanstvo.

Sedemindvajseti marec 1941. leta je bil samo uvod v veliko osvobodilno borbo naših narodov. V julijskih dneh je vzplamtel oborožena vstaja proti fašističnim osvajalcem, se naglo razširila v vseh delih zaslužene domovine. Boj jugoslovanskih narodov je postal sestavni del vesplošnega boja svobodoljubnega sveta proti fašističnim napadalcem. Sedemindvajseti marec je bil začetek tistih slavnih dni, ko so naši narodi pod vodstvom Komunistične partije in tovariša Tita začeli nezprosen boj proti okupatorju in njegovim hlapcem za zgraditev nove Jugoslavije, za socialno osvoboditev in za bratsko skupnost vseh narodov Jugoslavije.

Delegat iz ljubljanske tovarne pisalnih strojev je povedal, kakšne težave so imeli lani z devizami. Ko so devize bile, ni bilo dinarjev, jeseni je bilo pa obratno. Deviz niso dobili, istočasno pa smo v državo uvozili nekaj tisoč »Olivetti« pisalnih strojev. V domači pisalni stroj je vgrajenega za vsega skupaj šest dolarjev uvoženega materiala, uvožen pisalni stroj stane pa 150 do 160 dolarjev. To vsekakor ni gospodarno in so delegati naročili Republiškem odboru, naj se zavzema, da bi se taka gospodarska škoda v bodoče ne pripetila.

Duh pravega delavskega sožitja

Delegati so presenetljivo veliki razpravljali o človeških odnosih v proizvodnji. Pravim presenetljivo, saj se o tem, življenjsko tako važnem vprašanju bore malo sliši.

Posebej so naglasili, da mora vladati v delovnih kolektivih duh pravega delavskega sožitja, kjer se delavci med seboj odkrito pogovore, na pa da n. pr. sindikat pelje svojo politiko, vodstvo podjetja pa svojo. Skupaj nikoli ne najdejo poti, da bi si iz oči v oči povedali, kar jim leži na duši.

Tudi čut za materialno odgovornost pri nas še ni razvit in tudi predpisov za to ni. Res delavci vsakokrat ne more v celoti poravnati škode, ki jo povzročijo, saj bi moral včasih vse življenje delati, da bi jo povrnil. Vendar miže preko tega le ne bi smeli. Zato naj si sindikat prizadeva, da pridejo določila o materialni odgovornosti v pravila podjetja, da bo vsak vedel, kakšna je njegova dolžnost in kolikšna odgovornost.

»Svobode« so naša društva

Zlasti sedaj v razpravah o tarifnih pravilnikih se je pokazalo, da delavci premalo poznajo splošna gospodarska vprašanja in smer nagega razvoja. Zato je toliko nerazumevanja potreb skupnosti, zato dostikrat nasedejo pocieni socialdemagogom itd. Vsega tega bi bilo precej manj, če bi delavcem pojasnili smisel naše gospodarske in tarifne politike. To je stvar sindikalnih odborov in društev »Svoboda«. Občni zbor je posebej naglasil, da so »Svobode« naša delavska društva, da smo jih dolžni zato tudi gmotno podpreti, in to ne le sindikalne organizacije, marveč tudi podjetja. V. J.

KOLEKTIVI RAZPRAVLJAJO

Minuli teden so odborniki krajevnega sindikalnega sveta iz Slov. Konjice na letošnjem prvem plenumu med drugim razpravljali o sestavljanju tarifnih pravilnikov v podjetjih. Ugotovili so, da ponekod odborniki niso članstvu dovolj razložili načel letošnjega plačnega sistema.

V Tovarni kovanega orodja v Zrečah so osnutek tarifnega pravilnika že sestavili in ga predložili kolektivu v razpravo. V Tovarni usnja »Konus« pa so z delom nekoliko zaostali. Tudi v lesnoindustrijskem podjetju Konjice so s sestavo tarifnega pravilnika v zaostanku. Pri gradbenem podjetju menijo, da bo treba določiti povprečne norme zaradi značaja poslov. Zavzemajo se tudi za podaljšan delovni čas (10 ur) v letnih mesecih, ko je vreme ugodnejše. Delavci naj bi si v tem času prihranili del denarja za mrtvo sezono, ko ne morejo graditi.

Plenum je priporočal podružnicam, naj poskrbe za razpravo o tarifnih pravilnikih in naj jasnjijo delavcem načela letošnjega plačnega sistema. L. V.

PREKLIC SINDIKALNIH KNJIZIC

Sindikalne knjizice so izgubili in jih prelozajajo za neverjavne: Iskra, Ervin, Ljubljana, Gosposvetska cesta 15/II; Plez-žar Kati, Vič, Ljubljana, št. izk. 57484; dr. Vrečko Franjo, višji banč. uslužb., Ljubljana, Čopova 54/II.

Elio Vittorini

LUKURJE

CX.

En 2 je rekel: »Zvit si, tovariš. Razumel si.«
 »Zares, ali boš to storil? To boš storil?«
 »Dobro je, da nekdo to stori. Hvala, prijatelj.«
 »Praviš mi hvala? Zakaj se mi zahvaljuješ?«
 »Zato, ker si razumel.«
 »Vsi bodo to razumeli.«
 »Razumeli bodo kasneje, ti pa si razumel prej.«
 »Kako prej?«
 »Prej kot vsi, celo še prej kot jaz sam.«
 »Tudi pred teboj?«
 »Morda tudi pred njim. Ali je vedel kaj je hotel storiti?«
 »Morda tudi pred menoj.«
 »Kako tudi prej kot ti?«
 »Morda nisem vedel, da sem hotel storiti prav to.«
 »Ti bi se rad celo šalil, razumel sem.«
 »Morda je tudi to, ti vse razumeš,« je rekel En 2. »Toda,« je dodal, »čas je že, da greš.«
 »Grem,« je rekel delavec.
 »Govoril je, da gre, pa ni odšel.«
 »Zdravo,« mu je rekel En 2.
 »Zdravo,« je dejal delavec.
 »Toda ni odhajal. Nekaj bi rad storil,« je rekel. »Kaj naj storim?«
 En 2 mu je rekel, naj odvijte žarnico in jo odnese.
 »Evo,« je dejal delavec. »Ali ti je potrebno še kakšno orodje?« je vprašal.
 »Dobro je to, ki ga imam.«
 »Tudi to je dobro.«
 »Dovolj mi je moje.«
 »Vzemi tudi moje. Več jih boš ubil.«
 En 2 je vzela revolver, ki mu ga je delavec ponujal.
 »Hvala,« mu je rekel.
 »Ali ti je še kaj treba?« je dejal delavec.
 »Daj mi cigareto, če jo imaš?«
 »Mar nimaš cigaret?« je rekel delavec.

CXI.

»Ne,« je dejal En 2. »Vsaj eno bi si želel.«
 »Bogami!« je rekel delavec. »Niti ene nimam.«
 »Ne? Ni važno.«
 »Toda kako boš zdaj?«
 »Vseeno.«
 »Ni vseeno,« je dejal delavec. »Hotel bi, da jo imaš.«
 »Ni važno. Ne skrbi.«
 »Ali naj ostanem s teboj?« je dejal delavec.
 »Zakaj? Pojdi!«
 »Ti ostajaš, jaz pa naj grem.«
 »Razumljivo. Eden je dovolj.«
 »Ali ne meniš morda, da bi se v dvoje bolje storilo?«
 »Ne mislim.«
 »Če bi bil bolj drzen, bi ostal.«
 »Komu bi to koristilo? Pojdi, prijatelj!«
 »Rad bi bil drzen.«
 »Če hočeš, si tudi lahko. Ali hočeš?«
 »Rad bi se tega naučil.«
 »Lahko se tega naučiš pri mojih tovariših.«
 »Kje, oče moj? Kdo so oni?«
 »Ali si lahko zapomniš en sam naslov?«
 »Lahko.«

En 2 je dejal delavcu Orazijev naslov. »Zapomni si ga,« mu je rekel.
 »Zapomnil si ga bom.«
 »Povej mu, da te pošilja En 2.«
 »Da, En 2.«
 »In povej mu, da je geslo Naviglio 2.«
 »Naviglio 2?«
 »Naviglio 2.«
 »Spomnil se bom,« je rekel delavec. »To mi torej svetuješ, oče moj?«
 »To je tudi dobro zdravilo,« je odgovoril En 2.
 »Kaj je dobro zdravilo?«
 »Biti drzen.«
 »To je dobro zdravilo?«
 »Predvsem, to je dobro zdravilo. Izmed vseh stvari.«
 »Ah, evol!« je dejal delavec.
 »Zdaj moraš pa iti,« mu je dejal En 2.

CXII.

Delavec je odšel. Glas Črnega Psa je bil pred hišo, bil je tudi njegov bič, ki je žvižgal, človek En 2 pa si je bil v svesti, da bo storil tisto najbolj preprosto, kar je sploh mogel storiti.
 Delal je samo tisto, kar sta storila Španec in Sin Božji. Propadal je, hkrati pa se je tudi boril. Mar se ni hkrati tudi boril? Vendar ne obstoja samo boriti se in preživeti? In to je delal s številnimi drugimi, ki so prav isto delali.
 Ne bodo mogli reči zanj, da je to hotel. Lahko bodo rekli samo ono, kar je sam rekel. Da je drznost dobro zdravilo.
 V roki je držal delavčev revolver, pa je vzela tudi svojega izpod blazine.
 »Kaj pa, če pride Berta?« se je vprašal.
 »Glej,« se je vprašal, »če pride? Če pride minuto prej kot Črni Pes? Pomislil je na beg preko streh in kako bi tam preko mogel prepeljati Berto. Toda ona ne bo prišla,« je rekel. Potegnil je za varnostni zaklopki na obeh revolverjih.

CXIII.

Zgodaj zjutraj, v megli, obsijani s sencem, je sedel Orazio v enem kamionu, v drugem kamionu za njim pa Metastasio.
 Drvela sta drug za drugim med Pavijo in Milanom po cesti, ki je vodila ob nekem prekopu. Pela sta. Pela? Oba kamiona sta vse to prekrila s svojim truščem. Toda ob Oraziju je bil nek delavec: tišči, ki je hotel postati drzen.
 »Rekel mi je tudi, da je to dobro zdravilo.«
 »Dobro zdravilo. Predvsem, je rekel, to je dobro zdravilo.«
 »Poročiti se je tudi dobro zdravilo.«
 »Jaz sem že poročen.«
 »Jaz pa se bom jutri poročil.«
 Orazio je pokazal skozi lahno meglo in pozlato polj nekaj na cesti, ki bi jo morala prekriti.
 »Kaj je?«
 »Tisto tam.«
 »Motorno kolo.«
 »Pa nič kaj navadno.«
 »Motorno kolo s side-carom.«
 »Ali se tisto imenuje side-car?«
 »Tako pravijo temu.«

»Nisem je videl še od rane mladosti.«
 »Dovolj dolgo je niso uporabljali.«
 Prispeli so na razpotje. Gledali so motorno kolo s prikolico, kako prihaja skozi rahlo meglo prav na njihovo cesto, in spogledala sta se.
 »Ali si videl?«
 »Videl sem.«
 Orazio je dvakrat zatrobil na klakson. Prvič dolgo in močno, drugič kratko. Odzad je odgovoril Metastasio kratko, dolgo, kratko. In motorno kolo se je odpeljalo pred njima naprej z nič kaj večjo brzino od njune brzine.
 »Nič kaj dosti ni vredno!« je rekel Orazio. Delavec ga je gledal.
 »Morda je zdaj prilžnost zate,« mu je dejal Orazio.
 »Da se učim?« je rekel delavec.
 »Da pričneš,« je dejal Orazio.
 »Povečaj brzino. Motorno kolo je praskevalo pred njima in se ni oddaljevalo, nasprotno, zdelo se je celo, da prihaja bliže.«
 »Katerega naj vzamem?« je vprašal delavec.
 »Ali je dovolj 91?«
 »Dovolj je 91.«

CXIV.

Delavec se je sklonil, pobrskal pod sedežem in že je imel v roki 91.

* Side-car = prikolica (angl.).
 ** klakson = električna hupa z močnim zvokom.

»Pripravi mi drugega,« je rekel Orazio.
 »Zakaj?« je dejal delavec. »Ne bom zgrešil.«
 »Vseeno mi pripravi. Položi ga tu ob meni.«
 »Toda ni odhajal. Nekaj bi rad storil,« je rekel. »Kaj naj storim?«
 »Ti pa mi še malo privzdigni prednje steklo.«
 »Razumljivo,« je rekel Orazio. »Najprej streljaj v Nemca na motornem kolesu.«
 »Toda oni v prikolici je nekakšen napol general.«
 »Tudi če je general in pol, streljaj najprej na tistega, ki vozi.«
 »Delavec je pomeril. Praviš torej, v tistega, ki vozi.«
 »V tistega, ki vozi.«
 »Sprožil je prvič in takoj za tem drugič.«
 »Kurnik,« je rekel Orazio. »Niti zadel ga nisi.«
 »Sprožil je tretjič.«
 »Nisi ga zadel.«
 »Morda pa sem ga ranil.«
 »Ali ne vidiš, kako se obrača. Nisi ga ranil.«
 »Sprožil je četrtič in petič.«
 »Povečujeta brzino,« je dejal Orazio. »Skušata pobegniti.«
 »Delavec je spet sprožil. Prokleta svinja,« je rekel. Strelji so padli po strehi kamiona.
 »Ta po poli general bo opravil še z našim kamionom,« je zavpil Orazio.
 »Delavec je prenehal s streljanjem.«
 »Zadel sem ga,« je rekel.
 »Strelji niso več udarjali v kamion.«
 »Toda zadeni mi tistega, ki vozi,« je vzkliknil Orazio.
 »Streljaj z mojim.«
 »Delavec se je nasmehnil. Prav si imel.«
 »Dvignil je drugo orožje in sprožil. Motorno kolo se je z vso svojo brzino zabodlo v nasip ob prekopu.«
 »Evo,« je rekel delavec.
 »Peljala sta preko široke in blesteče mlake krvi na asfaltu.«
 »Sproži po njih še zdaj, ko gremo mimo,« je dejal Orazio.
 »Toda videla sta, da motorno kolo gori in da ležita ob njem dve negibni telesi z obrazoma v bencinskem plamenu.«
 »Psi,« je rekel delavec.
 »Mrhovine,« je dejal Orazio.
 »In pogledal je tovariša.«
 »Ni bilo niti slabo.«
 »Ne? Ni bilo slabo?«

Kako so meseci dobili imena

Za časa starih Rimljanov je v prvi polovici 11. stoletja. Njena graditev pa je povezana z legendom, ki pravi, da so nameravali ladjami gradiva za trdnjavo, so spoznali, da so se ušтели in odpulili proti Vzhodu. S tem pa je Dubrovnik ohranil svojo neodvisnost.

Prvi šivalni stroj

Ze v 18. stoletju so poizkušali napraviti šivalni stroj. Z napotki izkušenj upotrebljivega šivalnega stroja je uspelo leta 1845 Američanu »Singerju« šivalni stroj nekoliko izpopolniti. Šele nekaj let kasneje je organiziral serijsko proizvodnjo šivalnih strojev. Še danes pa je znana tovarna šivalnih strojev »Singer«.

Raziskovanja v Makedoniji

V Kičevskem bazenu so našli nova ležišča železne rude, za katere strokovnjaki trdijo, da imajo

nad 100 milijonov ton železne rude. Raziskujejo tudi v Beočevu in Krivi Palanki, kjer so našli na bogate plasti svinčene rude. Premog pa so odkrili v Tikvešu in okolici Skoplja.

Začeli so izdelovati osebne avtomobile

Tovarna motorjev »21. maj« v Kneževcu in »Crvena zastava« v Kragujevcu v Srbiji sta skupno izdelali prve osebne avtomobile. Predvidevajo, da bodo letos izdelali 400 osebnih avtomobilov. Motorje izdeluje »21. maj«, karoserije in montažo pa »Crvena zastava«.

Rekord

Makedonska proizvodnja bombaža je lani dosegla rekord. Saj je letos bilo od lanske žetve prodano raznim podjetjem nad 4300 ton bombaža, kar predstavlja največji dosedajni uspeh. Pridelovalci bombaža so pri tem zaslužili 650 milijonov dinarjev. Zaradi ugodnih pogojev za gojitvev bombaža nameravajo letos posejati z bombažem 2000 ha zemlje več kot lani, t. j. skupno 12.000 ha polja.

DESET LET SVOBODNE BOSNE IN HERCEGOVINE

NAGLA RAST

Oblast je tistega, ki prej ni imel ničesar — ljudstva

Bosna in Hercegovina, deželi ki sta bili nekdanj pod tužji in režimi stare Jugoslavije tako zastopavljene, doživljata po osvoboditvi svoj največji vzpon in procvit. Kako strašno je bilo pred osvoboditvijo, nam pove dejstvo, da več od milijona njihovih prebivalcev ni znalo ne pisati, ne brati. Bivši gospodarji, tuji in domači, so prav na račun zaostalosti teh dobrih in poštenih ljudi, pobor živeli in kopičili svoje bogastvo. Imeli so ga tudi odkod. Deželi hranita, posebno Bosna, neizčrpne rudne zaklade, ki še danes niso vsa raziskana. Kljub temu bogastvu pa je ljudstvo bilo revno, lačno, izpostavljeno strahovanju. V takšnih razmerah je bilo delo naprednim sindikatom otežkočeno. Bili so nenehno na udaru policije. Takrat je na ozemlju današnje republike bilo 41 sindikalnih podružnic s 30.000 člani in to predvsem v industrijskih krajih: v Sarajevu, Zenici, Tuzli, Varešu, Brezi, Kaknju, Višegradu, Mostarju, Zavidovičih, Tesliću, Bosanski Dubici in Prijedoru. Najmočnejše sindikalne podružnice so imeli lesni delavci, za njimi pa rudarji. Delavsko napredno gibanje je kljub spletkam režimskih sindikatov in policijskim preganjanjem vodilo mezdna gibanja in stavke ter vzgajalo zavestne delavske borbe.

V narodnoosvobodilni borbi je ljudstvo Bosne in Hercegovine obračunalo s starim svetom in nazadnjaštvom. Deželi sta stopili

olčno na pot napredka. Oblast je prevzel tisti, ki prej ni imel ničesar — delovno ljudstvo. Iz ruševin, ki jih je za seboj pustil okupator, je rasla in raste nova industrija, rudniki, železnice, hidrocentrale...

K velikim uspehom so svoj delež prispevali tudi prerajeni sindikati. V nič manj kot 3250 podružnicah je nad 380.000 članov v času obnove opravilo nad dva in pol milijona prostovoljnih delovnih dni. V tem številu ni všteto delo prostovoljnih mladinskih delovnih brigad. Nad 39.000 delavcev so proglasili za udarnike, od teh skoraj 10.000 po večkrat.

Z razvojem industrije rastejo in nastajajo nova mesta; Sarajevo ima danes nad 150.000 prebivalcev (leta 1940 jih je bilo okoli 80.000), Zenica 40.000 (prej le 8000) prebivalcev, Tuzla 50.000 (prej 10.000) prebivalcev, Prijedor 15.000 (2800) prebivalcev itd. Premogovnike v Mostarju, Brezi, Zenici in Kreki so razširili. V Banovičih so odprli nov rudnik, ki ima premožno odlično kakovost, v Lukovcu so zgradili ogromno koksarno. Solarna v Kreki je v stalnem vzponu, prav tako tovarna sode v Tuzli. V Prijedoru že obrtuje velika tovarna celuloze, ki bo krila vse potrebe države in še za izvoz bo odstopila. Največji razmah pa doživlja železarna v Zenici, ki se razvija v naš največji metalurški kombinat z nad 18.000 delavci. Na sarajevskem polju so vznikle nove tovarne: tovarna strojev za obde-

lavo lesa, tovarna kisika, tovarna elektroporcelana, tovarna koles in motorjev, tovarna vezanih plošč, tovarna žice in žebeljev itd. Izza Koševskega hriba pri Sarajevu je nastala močna vojni-obrambna industrija in poleg nje novo delavsko naselje.

Hidrocentrale na rekah Drini, Krki in Neretvi, med njimi gigant Jablanica, bodo skoraj dajale ogromne količine električne energije. Lesni kombinat v Zavidovičih,

Z razvojem industrije, pa rastejo potrebe po novih stanovanjih. Tudi k graditvi stanovanjskih hiš so sindikati mnogo pripomogli. Organizirali so prostovoljno delo. Samo v Sarajevu so zgradili v nepolnem letu delavsko naselje v Svrakinem selu z okoli 300 stanovanjskimi hišami. Zrasle so nove mestne četrti, v središču mesta pa sodobna javna poslopja, Dom sindikatov itd. Zgrajena je nova železniška postaja, med najlepšimi v

je že velik del cest, ne samo v središču mesta, temveč še več na nekdanj tako revnih rebrih Trebeviča. Kjer je včasih bil napol strohneli »cirkus place«, je sedaj lep park z prijaznim otroškim igriščem. Parkov in igrišč je vse več. Samo lani so jih na novo uredili 300.000 m². To je le skromna slika napredka. A kaj še drugod!

Vzporedno, ali celo hitreje z gospodarskim napredkom raste tudi nov prosvetljenejši človek. Ne-

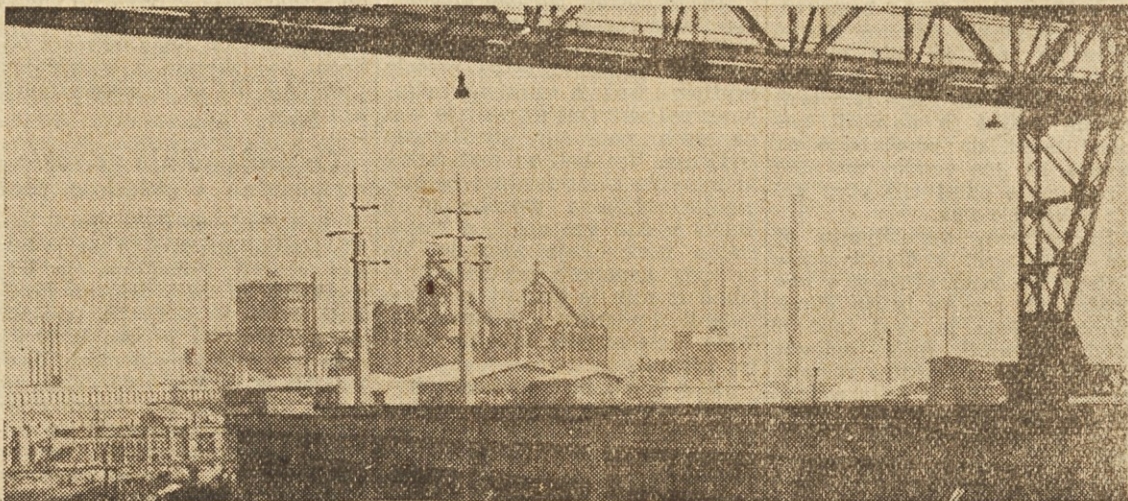
Organizirali so analfabetske tečaje, v katerih se je naučilo brati in pisati nad 300.000 delavcev. Od leta 1953 dalje so odprli v vseh delavskih središčih obvezne dveletne šole za nepismene, katere stalno obiskuje nad 6000 delavcev. Zgrajenih je okoli 40 novih kulturnih domov in ustanovljenih nad 250 kulturno-umetniških društev.

Pred vojno sta v Sarajevu izhajala dva časnika, ki nista imela več kot 10.000 bralcev. Danes izhajata dnevnik »Oslobodjenje« v 50.000 izvodih in sindikalni tednik v 15.000 izvodih. Poleg teh v vseh večjih središčih: Mostarju, Tuzli, Zenici in Banja Luki izhajajo lokalni časopisi. Založba »Svetlost« je izdala do zdaj okoli 450 raznih del v nakladi nad 6 milijonov izvodov. Poleg tega izdaja ta založba literarni časopis, poljudno gospodarsko knjižnico, »Življenje in zdravje«, glasbena dela domačih kompozitov, Malo biblioteko itd.

Tudi število šol se je močno dvignilo. Sarajevo je dobilo popolno univerzo s 7 fakultetami. Pred vojno je bilo v Sarajevu le 15 osnovnih in srednjih šol, danes pa jih je 70, med njimi 3 delavske gimnazije, 3 umetniške obrtne šole, 24 vajeniških šol in 10 nižjih strokovnih šol.

V predvojni Jugoslaviji je bilo v teh krajih 30 kino-gledališč, torej en kino na 90.000 prebivalcev. Po osvoboditvi so poleg teh odprli 20 novih. »Bosna-film« pa je poleg vrste odličnih dokumentarnih filmov izdelal tudi že nekaj celovečernih zelo uspešnih umetniških filmov.

Tako delajo in gradijo vsepovsod. Delajo z jekleno vztrajnostjo in podjetnostjo. Zdi se ti, kakor da bi hoteli v nekaj letih nadomestiti za kar jih je oguljufala grenka stoletna suženjska preteklost.

V Zenici je nastal naš največji metalurški kombinat

Drvarju, Travniku, nove strojne tovarne v Ilijašu, Višegradu, Banja Luki, tobačne tovarne, gradbena in konstruktorska podjetja, združna posvetstva in drugo. Zgrajenih je nad tisoč kilometrov novih normalnotirnih železnic, več sto postaj, mostov, cest... Pa kdo bi mogel našteti vse, kar je bilo zgrajenega v teh desetih letih!

Evropi, trg pred njo itd. In to še ni vse. Preko Koševskega potoka, ki je bil leglo boleznih, teče danes široka asfaltirana cesta, ki vodi do nove palače CK ZK Bosne in Hercegovine. Ta cesta veže središče s severnim delom mesta, kjer so v zadnjem času dogradili fizikalni stadion za 35.000 gledalcev. Takovani

kraj je bilo Sarajevo le administrativno središče zaostale, kolonialne pokrajine. Tu so Turki, Avstrijci, in v ottiljudski oblastniki predvojne Jugoslavije zgradili le vojašnice in ustanove za izkoriščanje te bogate dežele. Za drugo jim ni bilo mar. Zato nič čudnega, da je bilo toliko nepismenih. Sindikati so se vrgli z vso vneto, da odpravijo to zlo.

ČLOVEŠKI LIK LITERATURE

ne more biti drugačen kot bo človek, ki ga pripravlja revolucija

Kakšne spremembe za književno tvorbnost je povzročila zmago revolucija?

Vidmar takole odgovarja: »Zmaga v osvobodilnem boju pa ni prinesla samo narodne osvoboditve, marveč tudi zmago socialne revolucije. Stari red je bil uničen, pričel se je ustvarjati novi, socialistični, ki se ustvarja še danes... Odločilna naloga revolucije, prevzem oblasti, je bila izpolnjena... pričelo se je novo razdobje vztrajanja in preurejanja družbe na novih temeljih. Tudi ta naloga je sicer neizmerno važna, težavna in odločilna, ni pa več bolj za idejo samo. Zaradi tega more ta faza v dogajanju našega časa literaturo nuditi sorazmerno malo tistega navdiha, kakršnega je prejela do zmage revolucije od njenih idej... Tako je literatura praznaprav izgubila svoj drugi nadobesni vir. Znašla se je v nekakšni praznini. Ostala je le mirna zavest, da je narod svoboden in da je v družbi oblast prešla v roke politični moči, s katero in za katero se je borila tudi književnost sama.«

Zoper te Vidmarjeve ugotovitve pa se oglašajo tisti, ki menijo sicer, da je z zmago socialistične revolucije in narodno osvobodilno vojno usahnil revolucionarni patos, njegov polet in junaštvo, ne morejo pa se strinjati z ugotovitvijo, da bi s prehodom na oblikovanje socialistične družbe usahnili tudi ideja boja za socializem, da bi odpadli vsi tisti vzvišeni ideali in vizije o socializmu, ki jih je socialistična misel izoblikovala in da to razdobje ne bi moglo nuditi literaturi potrebnega navdiha.

Cim je namreč Vidmar zanikal, da bi oblikovanje socialistične družbe pomenilo boj za idejo, za uresničenje socialistične ideje, ki vzbuja pozornost vseh naprednih duhov, ne samo pri nas v deželi, temveč celo po svetu in je zanikal, da bi urejanje socialistične družbe moglo ustvariti tako družbeno ozračje, v katerem bi črpal svojo živeljensko tvorbo tudi književnost, so razumljivo nastale v javnosti nejasnosti okrog njegovih navdov književnikom, o tem, kje naj v bodoče iščejo nadobesni inspiracijo. Potem, ko je Vidmar ugotovil, da razdobje urejanja socialistične družbe, ki nedvomno pomeni

enega izmed najodločilnejših in najbolj usodnih procesov v sodobni družbi, ne more nuditi književnosti nadobesnega navdiha, je s pesniško podobo o tem, naj se književnost doigne v »... polet nad svet in nad nehanje ljudi, v sfere luči in samotnih nadzemskih viher... k človeku, ki čist in svoboden stoji v središču vsega; se pravi v duhu povezan s človeštvom in stvarstvom...«, skušal književnike opozoriti, kje naj iščejo v bodoče nadobesnih navdihov. Prav njegovo zelo jasno zanimanje možnosti, da bi sodobni socialni procesi, v katerih nastaja socialistična družba, mogli nuditi književnosti potrebnega nadobesnega navdiha in s silno lirično pesniško podobo izraženo priporočilo književnikom, kje naj iščejo v bodoče nadobesnih navdihov, je v dobršem delu jasnosti poridilo vtis, kot da Vidmar s svojim priporočilom odrača književnike od stvarnega človeka in družbe, ki da je za literaturo nezanimiva ter jih dabi k nekemu abstraktnemu človeku, ki je nad svetom, nad nehanjem ljudi, to je k izmišljenemu abstraktnemu človeku, ki je lahko samo pobožna želja, v stvarnosti ga pa kajpada ni. Tega vtisa seveda ne gre pripisovati na rovaš slabega razumevanja Vidmarjevih besed, temveč na rovaš nejasno razloženo misel. Seveda pa nas tako Vidmarjevo ravnjanje nemalo začudi in ne moremo prav verjeti, da je naš vtis, ki so ga vzbudile njegove besede, pravilen. Po našem vtisu namreč izgleda, kot da je Vidmar zapustil območje, ki mu je pripisoval tako usodno veliko vlogo. Zaraj je bila najvišja odlika književnosti; da je bila »globoko povezana z našo resničnostjo, z nevarnim ter ogroženim položajem našega naroda o usodnih političnih in socialnih procesih 19. stoletja« in je smatral, da je »od tod tudi živeljska moč te problematike, ki je značilna za vse našo literaturo do leta 1945« ter ugotavlja, da je bil z njima »vsak naš pomembni ustvarjalec v duhovnem stiku z velikim dogajanjem, ki ga je v tem času preživeljalo naše narodno občestvo«. Podoba je, kot da za bodoče vse to zanika.

V razdobju po vojaški zmagi o narodnoosvobodilni vojni in socialistični revoluciji je vsekakor o književnih krogih za čas prepladala »mirna zavest, da je narod svoboden in da je v družbi oblast prešla v roke politični moči, s katero in za katero se je borila tudi književnost sama.« Dotedanji revolucionarni patos je usahnil. Toda, kaj kmalu je začelo dozorevati tudi v naprednih književnih krogih spoznanje, da začenja po vojaški zmagi za socialistične sile verjetno naprtje, človeško najzahtevnejše razdobje, delo, ki ga ni moči opraviti zgolj s praktičnim urejanjem stvari, ampak ki terja temeljitega, osebnostnega in premočnega idejnega boja. Danes je že povprečno razgledanemu članu naše družbene skupnosti nedvomno jasno, da idejni boj socialističnih sil v urejanju socialističnega sožitja vse

bolj stopa v ospredje. Ta boj je potegnil vase oso našo družbeno skupnost in je prodril v najbolj skrite prostorne srca slehernega človeka pri nas, da se v njem lomita odsev in navade premaganelega sveta ter iskricje in hotenja sveta, ki nastaja. To ni enostaven proces: ne, ta proces je ne samo poln novih, svojevrstnih junaštev, ampak prinaša s seboj mnogo človeških tragedij in najbolj človeško zamolanih protislopij.

V takih prilikah se nam zdi Vidmarjevo lirično vabilo v »polet nad svet in nad nehanje ljudi, v sfere luči in samotnih nadzemskih viher... k človeku, ki čist in svoboden stoji v središču vsega, se pravi v duhu povezan s človeštvom in stvarstvom...«. Nemo goče nam je ta vtis uskladiti z vtisom, ki nam ga puščajo njegove misli, »da je smisel revolucije ureditev družbe, ki bo človeku nudila pogoje za nov in višji razvoj, a tudi nujnost za plemenito izpremembo človeškega bitja«, da »človeški lik literature ne more biti drugačen, kot bo človek, ki ga pripravlja revolucija«? Proti temu Vidmarjevemu pozivu književnikom v »nadzemske viher« se je oglašil tudi Miško Kranjec: »... bi človek pričakoval, da nas bo, ki smo počeli vse strašne grehe v tej slovenski literaturi, kolikor toliko ljubeznivo napotil iskati tega novega človeka. In še bi pričakovali, da nas bo postal iskati tega človeka, ki ga je treba poplemteniti, tja v to jugoslovansko stvarnost, pa čeprav lo na proge in čeprav celo na prostovoljne akcije, tja pač, kjer se ta človek nahaja, v tovarne, na gradbišča, domove v stisnjena stanovanja na sestanke, kjer se človek tako ali drugače preoblikuje.«

Kratko malo: naše družbeno živeljenje naj bo območje naše književnosti; polno je in bogato; samo seči je treba vanj. Seveda ima Vidmar v nekem smislu prav, ko govori o tem, da je za književnost važna »nadobesna vizija o praviem, lepem, čudovitem človeku«. Toda, to ni človek, ki bedi nekje nad nehanjem ljudi v sferi luči in samotnih viher, ampak je to vizija o stvarnem človeku, ki ga kreše in oblikuje socialistična revolucija. Ta človek ne niha nekje nad stvarnostjo in tudi izmišljen ni. Socialistična misel, ki je prodrla v najskrajnostneje odtenke tajen družbenega razvoja, je z gotovostjo odkrila, da nam je skozi stoletja iz komajda človeškega bitja — sužnja prerasel delovni človek v najbolj izklesano človeško bitje; najbolj človeško in najbolj tvorno. Toda, to se ni odvijalo v »nadzemskih viherih«, ampak v trdnem boju človeštva za obstoj in v neizprosno boju delovnega človeka za osvoboditev dela in s tem v zvezi tudi njegove človeške osebnosti. Temu procesu je odprla naša zmagovita revolucija prava in stežaj in zato se tako krčevito bore naše socialistične sile zoper gmolno zaostalost, ki trenutno najbolj zavira še hitrejši napredek. Vizija o človeških vrednotah ljudi, ki bodo

izšli iz tega procesa oblikovanja socialistične skupnosti, zato ni ne zlagana ne na pesku fantazij zgrajena. To je realna vizija. Ko govorimo, da veliki pisci prehitujejo svoj čas in da nam kažejo poti v bodočnost, potem je razumljivo, da pričakujemo, da bo sodobna literatura pisala o dejanju in nehanju naših ljudi prav z aspekto prejemane vizije o socialističnem človeku. Brez take vizije so književni liki iz naše stvarnosti, za katere se zavzema Kranjec, lahko le blede fotografije brez sleherne umetniške vrednosti in nezanimive za umetniškega oblikovalca. Seveda tu ni na mestu nikakršna nestrpnost. To pa se ne pravi, da ne bi sleherni človek imel pravice dvigniti svojega glasu, kadar nekdo piše o sodobnih ljudeh s stališča njegovih abstraktnih fantazij o človeku, ali pa kadar piše brez sleherne sposobnosti presoditi, kam vodi sodobno dejanje in nehanje naših ljudi. Res pa je, da bo enega in drugega pisanja še vedno: uprašanje je le, kaj bo od vsega tega ostalo v zakladnici naše narodne književnosti.

To bi bila, kolikor je mogoče za sedaj oceniti, glavna sporna vprašanja, ki so jih sprožile Vidmarjeve trditve, povedana na svečani proslavi Prešernovega dne v Ljubljani. Téma je vsekakor zanimiva in pomembna — upamo, da bomo še kaj slišali o njej, Roman Albreht

Bara Remčeva: Pomiad

NOV ROMAN MIŠKA KRANJCA

„Zgubljena vera“

Ob novem letu je Cankarjeva založba poslala na knjižni trg najnovejšo delo pisatelja Miška Kranjca. Obširna knjiga, ki nosi simboličen naslov »Zgubljena vera«, govori o najtežjih časih naše graditve socializma in o najlepši preiskušnji socialističnega Jugoslavočana; o socialističnem napadu Kominformiroja osemindesetdesetega leta. Kranjec je služila revolucija kot zunanji okvir, za močno dramatično dejanje, ki je sprožilo celo vrsto težkih duševnih pretresov in odločenih ljudstev. To delo ni političen roman, čeprav je zgodba pretirano zasnovana na dogodku političnega značaja, ampak je predosem pripoved o živeljenju preprostih ljudi, o njih veri o napredek.

Veskozi čutimo veliko pisateljevo ljubezen, naklonjenost do mladih, preprostih, brezimnih ljudi osakdanega živeljenja, ki nosijo v sebi lepoto in bogastvo vere o prihodnost in so vsi prežeti s tople človeško dobroto. Resolucija mu je kot dramatično sredstvo omogočila, da je snel s svojih junakov krinko osakdanega človeka, a lažne zgradnosti ter o trdem soočenju s stvarnostjo in njeno resnico razkril njihovo pravo bistvo — dobroto in vero ali egoizem in strah. Kajti Polde Brelih — človek, ki je izgubil vero, ker ga je zlomil egoizem strahopetca in se je zaklel o sveti direktiv, statistik in suhoparnih citatov, kjer je izgubil stik z resničnim živeljenjem — modruje: »Najbrž se je počasi, že dolgo nabiralo v meni in sploh v slehernem človeku. Resolucija — to je uprašanje morale, uprašanje odnosov o velikem, političnem in majhnem človekem svetu. Če bi ne prišlo do resolucije, bi Polde Brelih ostal zmeden človek, ki pravilno dela in misli. V resnici pa sem že davno izgubil osakdanost do človeka in osako vero vanj, in posebej v tega socializma, preprostejšega človeka.« Čeprav je glavni junak, človek z zbrokatizirano dušo, ki ga je njegova odtujenost ljudem in živeljenju ter strahopetnost egoista pripeljala v izdajstvo, nazidežno deležen ose, pozornosti, omogoča Kranjec, da iz zornega kota Brelihove mračne in kalne duševnosti osvetli novo stran svojih dobrih ljudi.

Izhodišče njegovega umetniškega nazora so preprosti ljudje iz tovarn in podjetij, uradno, čest in trgovo, ki kljub teži osakdočnosti skrbi in nadlog globoko verujejo v socializem. Lahko bi rekli, da je ta vera v lepem, bodočnost glavni junak, rdeča nit romana, osnova vsemu razgledanju.

Sicer bi lahko očitali tej obsejni knjigi oblikovne in psihološke pomanjkljivosti, če bi bili dialeksični esteti in če bi ostali hladni ob njeni močni živeljski aktualnosti. Toda dejstvo je, da vsebuje »Zgubljena vera« tolikšno mero prizadetosti o problemih naše socialistične stvarnosti, odraža s tako silo vaovanje osakdanega živeljenja in njegove aktualnosti ne tiste aktivistične, ampak globoke, ki raziskuje vzroke in sibičnosti o kompoziciji celote in posameznih oseb. Čeprav bralec utrajuje večkrat predolgozna in tu in tam ponavljajoča razmisljanja, knjigo težko odloži, ker pisatelj postavlja, načenia ali rešuje toliko vprašanj, uprašanj današnjega človeka, ki mu jih postavlja usakdočeno živeljenje in naša pot.

Kranjec ni bolj ali manj pasiven opazovalec in registrator živeljenja, naše revolucije in pojone graditve. Kot pisatelj samo držati živeljenje o ogledala, ampak tudi kazati poti in cilje tega živeljenja. Če je prej njegova revolucionarna dolžnost umetnika zahtevala, da pokaže svo moč, pokaže novo stvarnost v njenih težnjah, pa sedaj »Zgubljena vera« pripoveduje o nadaljnji borbi, borbi za novega človeka, njegovo poglobljeno podobo, za kristalizacijo njegove plemenitosti in dobrote, njegove zavesti. In kadar bo že desetletja literarna zgodovina sodila o knjižni žetvi petdesetih let in ohranjala kasnejšim rodovom kar je vrednega, prav gotovo ne bo šla in mogla biti mimo in preko tega Kranjčevega dela, kajti preveč je o njem našega živeljenja, njegovega vaovanja, skrbi, težnj in vere o ljudi. V. T.

Najnovejše knjige iz Sovjetske zveze

Zveza književnikov Jugoslavije je prejela prvo pošiljko najnovejših sovjetskih knjig in nekaj literarnih revij, ki izhajajo v Sovjetski zvezi. V skladu s dogovorom o izmenjavi je Zveza književnikov Jugoslavije poslala istočasno Zvezi sovjetskih pisateljev prvo zbirko knjig, ki so izšle pri nas v zadnjih letih.

Vinskih vrhovih. Prav tako v Razkrižju. Okrajni sindikalni svet v Ljutomeru se zelo zavzema, da se člani med drugim razpravljajo tudi o ustanovitvi »Svobode«, ustanovili delavska prosvetna društva »Svobode«. Hkrati bo Okrajni sindikalni svet, novoustanovljenim društvom vsestransko pomagal. Ponekod so nekateri posamezniki menili, da ni pogojev za delovanje »Svobod«. Toda tudi ti so prišli do zaključka, da se je treba lotiti dela, in šlo bo. Stane

Viničarji snujejo „Svobode“

Na občnem zboru sindikalnih podružnic vinogradniških gospodarstev Presika in Ivanjkeci, so člani med drugim razpravljali tudi o ustanovitvi »Svobode«, ustanovili delavska prosvetna društva »Svobode«. Hkrati bo Okrajni sindikalni svet, novoustanovljenim društvom vsestransko pomagal. Ponekod so nekateri posamezniki menili, da ni pogojev za delovanje »Svobod«. Toda tudi ti so prišli do zaključka, da se je treba lotiti dela, in šlo bo. Stane

PABERKI O DELU »SVOBODA«

Nova knjižnica. V Ljubljani pri hišni knjižnici »Svoboda« ustanovljena nova knjižnica. Knjige so zbirali vsi leto pri vaščanih. V knjižnici je 271 knjig. Denarno pomoč za nakup novih knjig pa je dal tudi mestni ljudski odbor.

Kmalu bodo imeli novo dvorano. »Svoboda« Tabor v Mariboru ureja v Straussmajerjevi ulici novo dvorano s stranskimi prostori in nov odvor. V dvorani bo prostora za 500 ljudi.

Mladinsko ljudsko univerzo imajo. »Svoboda« v Rali zelo skrbi za vzgojo ondotne mladine. Mladi sodelujejo v ljudski družini in v pevskem zboru. Najaktivnejša pa je njihova mladinska ljudska univerza. V okviru mladinske ljudske univerze prirejajo rodna predavanja.

Intenzivna prosvetna dejavnost. »Svoboda« v Mežici ima že 300 aktivnih članov. Zelo delavna je godba, ki pihala in igrala družino. Igrala pa družina je z uprizoritvijo igre »Mladost pred sodiščem« žela veliko priznanje. Delo so morali osmerkat ponoviti. Lani so izdali tudi svoj prvi gledališki list, drugega pa nedavno, ko so uprizorili opereto »Pri belem konjaku«.

Se več takih obiskov. Nedavno so Ravne na Koroskem obiskali književniki iz Ljubljane. Svoja dela so brali: dr. Vladimir Bartol, Cene Vipotnik, Ivo Mladini in Janko Glazer.

Novi 200 poslušalcev. V okviru ljudske univerze v Dragovgradu je zavarovanju zvezni poslanec Pavle Zaver. Na predavanju je prislo nad 200 ljudi.

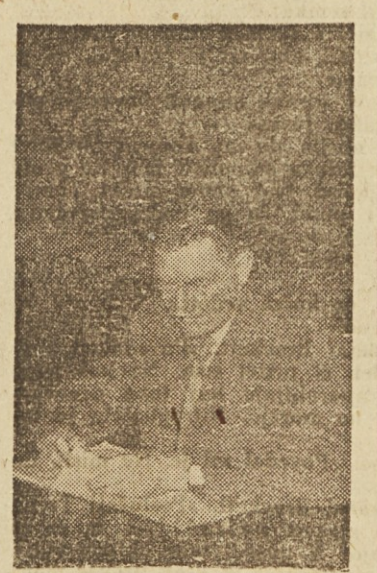
1500 knjig v knjižnici. »Svobode« v Novi Gorici. Knjižnico obiskuje ljudski odbor sta prispevala za knjižnico po 30.000 dinarjev. Letos namestnik kupiti več novozidanih knjig. Knjižnico ureja dijakinja VIII. razreda gimnazije.

Samo 25 knjig so prebrali. Kljub temu, da ima knjižnica »Svobode« na Sladkem vrhu 560 knjig, so jih v januarju izposodili le 25.

NOVE KNJIGE

Ferdo Kozak: »Od vojne do vojne.« Kozakova zbirka novel, ki nosi naslov »Od vojne do vojne«, je vsekakor med najpomembnejšimi knjigami, ki jih je zadnje čase izdala Državna založba Slovenije. Ferdjo Kozak od sedaj ni bil toliko znan kot prozajist, kolikor kot ugleden kritik, esejist, dramatik ter seveda urednik osrednje revije slovenskih književnikov »Naša sodobnost«. Ne morda zato, ker ne bi napisal od časa do časa kake novele, saj smo vse sedaj v knjigi zbrane novele že srečali v revijah, ampak ti prozni sestavki so se nekako porazgubili v obilici drugih njegovih spisov in tudi zaradi daljših človeških razmakov med njimi nismo imeli pred seboj celote. »Od vojne do vojne« — že naslov pove, da je avtor zbral vse svoje prozaijske delo, ki ga je pisal in objavil med dvema vojnama — pa nam nenaodoma razkrije, da sodi Kozak med prve slovenske prozaiiste tako po silni izraza kot po izbruhoviti obliki in umetniški globini. Zbirka je urejena kronološko in nam nazorno, skoraj v nekakšnem zaporedju kaže rast, dozorevanje, spoznanja in doživljanja pisatelja Ferdja Kozaka v usodnih dneh med prvo svetovno vojno (prvi ciklus novel) »Iz zapiskov neznanega vojakas«, v kaotičnem desetletju po njej (drugi ciklus, ki dokazuje, da je moral tudi Kozak doprinesiti svoje k okusu in literarnim strujam v desetletju po prvi vojni). Tretji ciklus, ki je nedvomno najboljši, vsebuje tudi najmočnejšo novelo »Gospod svetnik«, ki je ostra osrednja vojna in malomeščanstva. Četrti ciklus je pisan že v slutnji novega, še strašnejšega viharja. Ta ciklus zaključujeta dve noveli, ki sta že ubranj na temo okupacije in osvobodilnega boja (priemer Tomaža Goloba in »Vreča zelenja«). Tem štirim ciklom novel se pridružuje na koncu knjige še ciklus šestih Psemlj in prozi.

Caineje je izredno živo umetniško opisana borba mornarjev proti fašizmu v drugi svetovni vojni. Tudi ta roman bomo v kratkem videli na naših platnih in filmski predelavi. Wouk opisuje boje na Tihem oceanu, kjer se je ameriška mornarica borila proti japonskemu imperijalizmu. Na pešto in nekaj strani živo spremljamo rusilec-minolovec »Caine«, od njegove veli na Havajih po vseh širjavih večičastno postranega Pacifika. Doživljamo usode njenih junakov: Willia Keitha, rezervnega mornariškega

Na posvetovanju pevovodij je poročal o strokovnih stvareh tovariš Radovan Gobec, profesor Srednje glasbene šole in pevovodja Akademškega in Invalidskega pevskega zbora

časnika in sina bogatih staršev, ki se borbi in trdoti mornarskega živeljenja doznani iz mladinciča v moža; tu je tudi prvi komandant, malo čudakški kapitan de Vriess, njegov prvi častnik Maryk, preprost ribič s kalifornijskih obal, ki ima v usodnih trenutkih dovolj poguma, da reši ladjo iz strašnega tajfuna in odstavi povljudujočega kapitana Queega, ki je osrednja osebnost tega psihološkega vojnega romana. Drugi del romana vse vse odvijajo pred vojnim sodiščem in razprava, katere višek predstavlja oprostitev obojenih »upornih« častnikov, ki hkrati oblozba birokracije, togosti in nesposobnosti nekaterih aktivnih komandnih kadrov ameriške mornarice in njenegega ustroja.

August Senoa: »Prekletstvo.« Z drugim delom obširnega zgodovinskega romana »Prekletstvo« — v prevodu Davorina Ravljena — je Slovenski knjižni zavod zaključil lanskeletni program zbirke »Nova ljudska knjižnica«. Avgust Senoa je med najslavnejših prav gotovo pa med najbolj branih hrvaških pisateljev, saj je bil pesnik, novelist, romannopisec, kritik, dramatik, prevajalec in urednik, a najvišje se je povzpil in si postavil najtrajnejši spomenik pri svojih zgodovinskih romani od katerih sta pri nas najbolj znama »Zlatarjevo zlato« in »Kmečki punt«. V »Prekletstvu« pa je Senoa posegel najdlje v hrvaško zgodovino, v XIII. in XIV. stoletje, ko so divjali neumni boji med nastajajočim meščanstvom in nasilnimi feudalci ter izvleko gospodščino. Glavno prizorišče romana je stari Zagreb, ki je bil v tistih časih razdeljen na dva tabora: meščanski Grad in duhovniški Kaptol. Roman je poln pretresljivih dogodkov, ki bralca držijo v napetosti, vernih opisov življenja v meščanskih hišah in takratnih vrhovih, prepričevalnih popisov bitk, žubezenskih scen, intrig, sovraštva, maščevalnosti, zabrinutosti in junaštva, Roman »Prekletstvo« je širna podoba življenja v daljnji preteklosti, povdarjena z zgodovinskimi ozadji, tako da bo vsakomur, zlasti pa mladim ne samo prijetno in napeto, ampak tudi poučno berilo.

ARETACIJE SLOVENSkih PROTIFAŠISTOV V TRSTU

DOVOLJ JE TEGA!

Tržaška policija je izročila sodišču 7 protifašistov iz Skednja, češ, da so ob koncu vojne ubili nekega fašista. — Ogorčenje napredne tržaške javnosti. — Protest jugoslovanske vlade

Deset dni je minilo, odkar so tržaški policaji aretirali v Skednju, tržaškem predmestju, 9 Slovencev. Obtožili so jih, da so bili pred desetimi leti zapleteni v uboj nekega fašista. Kasneje so dva izpustili, sedem pa so jih izročili sodišču. Predstavniki tržaške policije je pred dnevi izjavili, da so slovenski protifašisti iz Skednja krivi za »umor, telesne poškodbe in ropanje, torej za »kriminalno dejanje, ne pa političnega. Tako pravijo, obenem pa dobro vedo, zakaj so zaprli napredne Tržačane.

razburjenje in ogorčenje. Napredni Tržačani zahtevajo, naj policija takoj izpusti zaprte protifašiste, zapre pa naj tiste, s krivjo omadeževane fašiste, ki so ubili Hlača, Planinska, Giorgettija, Rav-

nikarja in druge svobodoljubne Tržačane, zaprej naj tiste šoviniste, ki so metali bombe na delavske prvotrajne spredele in na shode bivših partizanov. Stevilnim protestom Tržačanov se je pridružila tudi naša vlada, ki je že zahtevala, naj rimska vlada posreduje v tej zadevi in naj v bodoče prepreči taka in podobna fašistična dejanja tržaških oblasti.

O BAVARSKIH KAPITALISTIH, TEOLOGIH IN DELAVCIH

Račun brez krčmarja

Bavarski kapitalisti bi radi videli, da bi teologi odšli v tovarne, kjer bi delovali njim v korist. — Kaj se je zgodilo z duhovniki-delavci, ki so jih poslali v francoske tovarne

Zveza bavarskih delodajalcev je predlagala, naj bi cerkvene oblasti pošiljale študente teologije v tovarne, da bi delali in živeli z delavci. Bavarski kapitalisti menijo, da bi s tem poboljšali položaj v tovarnah sebi v korist, teologi pa bi spoznali »resnico« o socialnih vprašanjih. Doslej so namreč večkrat obsodili nepopustljivost delodajalcev. Če bi delali v tovarnah, pa tega ne bi več storili. Tako vsaj pravijo gospodje klerikalni industrialci Bavar-

ke, ki se boje delavcev in bi radi privlekli mednje trojanske konje. Bavarski kapitalistični veljaki pa najbrž ne vedo, kako slabe izkušnje ima Vatikan z duhovniki-delavci, ki so jih pošiljali v francoske tovarne. Ti duhovniki so se vključili v delavske boje, demonstrirali so in stavkali, nekateri pa so postali celo voditelji komunističnih sindikatov; pozabili so, zakaj so jih poslali v tovarne in postali so čisto navadni zavedni delavci. Vatikan, ki tega ni pričakoval, je kmalu zahteval, naj duhovniki-delavci zapuste tovarne, toda, skoraj vsi so ostali med delavci. Če bodo gospodje bavarski kapitalisti poslali teologe v tovarne, se bodo najbrž bridko razočarali. Naj se le, nič jim ne bi škodovalo.

IZ HONDURASA

POMEMBNA POBUDA

Standard Fruit je ena izmed dveh velikih ameriških družb, ki imata v svojih rokah skoraj vse gospodarstvo Hondurasa, male srednjeameriške države. Delavci Standard Fruita so pred nedavnimi dali pobudo za ustanovitev vsedržavne organizacije sindikatov, ki bi združila razdrobljeno hondurasko sindikalno gibanje v skupnem boju proti tujim kapitalističnim magnatom. Pripravi so že statut in program združenega sindikata, in pravijo, da bodo v kratkem sklicali ustanovni kongres.

Ameriška federacija dela (AFL) in Kongres industrijskih organizacij (CIO), dve največji ameriški sindikalni organizaciji, si v teh dneh resno prizadevata, da bi se združili v enotno sindikalno zvezo. Na sliki vidimo predsednika obeh sindikatov, Meanija, ki je predsednik CIO, in Reutherja, ki je predsednik AFL

SINDIKALNO GIBANJE V PERUJU

V enotnosti je moč

Peruanski delavci za ustanovitev enotnega sindikata. — Nasilje reakcionarne vlade. — Kaj počno v Peruju ameriške industrijske družbe?

Peru je gorata latinskoameriška država, ki ima kakih 9 milijonov prebivalcev in meri dobrih 1.400.000 kvadratnih kilometrov. Vlada ji vojaška hunta, ki jo podpirajo nazadnjaške klerikalne sku-

pine. Vlada Peruja, ki je z nasiljem prišla na oblast 1948. leta, se trudi, da bi uničila sleherni napredno gibanje v državi. Ker so peruanski sindikati ena izmed največjih ovir na poti združene reakcije, si vlada na vse kriplje prizadeva, da bi jim škodovala.

Pred tedni so peruanski policaji izgnali v Urugvaj dva voditelja sindikata grafičnih delavcev, ki sta hotela ustanoviti enoten sindikat vseh peruanskih strokovnih zvez. Obenem je policija zaprla nekaj sindikalnih voditeljev in raznim drugim nasilnimi ukrepi zagrozila delavcem, naj nikar ne mislijo na enotno organizacijo. Toda delavci niso klonili. Pred dnevi je bil v Lima, glavnem mestu Peruja, sestanek vseh voditeljev strokovnih sindikalnih zvez, na katerem so sklenili, da bodo kljub nasilju protijudsko vlade ustanovili enotno sindikalno organizacijo.

Klerikalna reakcija, ki s pomočjo vojske vlada v državi, je v zadnjih letih odprla meje ameriškemu kapitalu. Velike ameriške industrijske družbe, ki so se zadržale v Peruju, podpirajo protidelavske vladne akcije, posebno pa zakon, ki preprečuje združevanje strokovnih sindikatov. Toda, kot kaže, bodo delavci Peruja le ustanovili enoten sindikat, ki se bo odločneje bojeval za koristi peruanskih delavcev.

Priprave za prve parlamentarne volitve v Indoneziji

Verjetno bodo še letos v Indoneziji prve parlamentarne volitve v zgodovini te mlade azijske države. Centralna indonezijska volilna komisija je objavila, da so vse stranke že izbrale svoje kandidate. Datuma volitev še niso določili. Najprej bodo izvolili zgornji dom parlamenta, potem pa ustavodajno skupščino, ki bo izdelala prvo indonezijsko ustavo.

KJE SLUŽIJO AMERIŠKI VOJAKI

SVETOVNA ARMADA

Ameriško vojno ministrstvo je sporočilo, da živi v 950 vojnih oporiščih izven ozemlja Združenih držav 1.570.000 ameriških vojakov. Razen tega pa je v inozemstvu še 167.000 civilistov, ki so v službi ameriške armade. Pri raznih vladah je tudi 218.000 Američanov, ki delujejo za vojsko Združenih držav. V ZDA je le 1.602.000 vojakov. Ti podatki ne potrebujejo nobenega komentarja.

Otoki ob kitajski obali... Mala vojna, ki jo je povzročila ameriška vlada s svojim vmešavanjem v notranje zadeve Kitajske, še vedno divja na teh otokih. — Na sliki vidimo Kitajce, ki jih Cang Kaj Sekovi vojaki selijo z otokov Tačen

O BEVANU IN ANGLEŠKIH LABURISTIH

Usodna odločitev

Bevana so s pičlo večino izključili iz laburističnega parlamentarnega vodstva. — Desnica in levica v laburistični stranki in njuni spori, ki resno ogrožajo strankino enotnost. — Kakšna bo prihodnost angleškega laburističnega gibanja?

V sredo, 16. marca, je laburistična parlamentarna skupina izključila iz svojih vrst Aneurina Bevana, voditelja močne laburistične levice. Za njegovo izključitev je glasovalo 141 članov skupine, proti pa 112. Pred odločilnim glasovanjem je laburistična parlamentarna skupina z večino 12 glasov zavrnila resolucijo o pomiritvi z Bevanom.

Sklep o Bevanovi izključitvi mora potrditi še kongres laburistične stranke, ki bo letos oktobra. Do tedaj pa... kdo ve, kaj se bo še dogodilo. Z Bevanovo izključitvijo iz parlamentarne skupine niso odpravili krize v laburističnem gibanju. Mnogi poznavalci razmer v britanski laburistični stranki menijo, da se je v teh dneh celo povečal razdor med desnico in levico laburističnim krilom. In res, izjave voditeljev angleške laburistične stranke kažejo, da se je kriza povečala in da je izključitev Bevana, ki se ga imeli za prihodnjega vodjo laburističnega gibanja, stranko skoraj razcepila.

Spor med desnico in levico v laburistični stranki je z Bevanovo izključitvijo prišel v odločilno obdobje. Desnica se trudi, da bi končno obračunala z levčarsko usmerjenimi socialističnimi voditelji, predvsem pa z njenim najbolj odločnim nasprotnikom, Bevanom. Levica je v teh dneh sicer v defenzivi, vendar ni tako slaba, da ne bi mogla v bližnji prihodnosti odločne nastopiti in občutneje škodovati desničarskim voditeljem.

Clement Attlee, predsednik laburistične stranke, je neke v sredini, med tema dvema sovražnima taboroma, in kot pravijo, se je zelo težko odločil, koga naj podpre. Končno je podprl desničarske voditelje, ker je menil, da bo laže

obvaroval enotnost stranke, če žrtvuje Bevana, kot pa, če bi se skupno z Bevanom in njegovim gibanjem uprli desnici.

Izvršni odbor laburistične stranke, v katerem imajo desničarji večino, očita Bevanu, da je prekršil strankino disciplino, in večkrat javno, v parlamentu, nastopil proti vodstvu stranke. Toda v tem ni bistvo spora. Zanimivo je, da laburistični voditelji neradi govorijo o Bevanovih pogledih na notranja in mednarodna vprašanja. Ne govorijo o Bevanovem odnosu do nemškega vprašanja, do vprašanj Jugovzhodne Azije, do biokovske politike, molče o zahtevi laburistične levice, naj stranka ne popušta ameriškemu imperializmu. Toda to je tisto jabolko spora, o katerem sicer ne govorijo, pa vsi mislijo nanj. Leva struja je škodovala notranji in zunanji politiki desnice in ta je sklenila, da jo bo uničila.

V sredo je izvršni odbor laburistične stranke razpravljal o zahtevi desnice, naj Bevana izključijo še iz stranke. Re-

IZ ITALIJE

Konec štiristrankarske vladne koalicije

Republikanci so izstopili iz vlade

Italijanska republikanska stranka je izstopila iz sedanjega koalicijske vladne koalicije. Iz resolucije nacionalnega sveta republikanske stranke je rečeno, da republikanci ne vidijo možnosti za učinkovito obnovo štiristrankarske vladne koalicije. Zaradi desne usmerjenosti liberalcev so namreč vladni ukrepi na socialnem področju neučinkoviti. Republikanci hudo zamirajo vladi, ki je odstopila od več koristnih socialnih in gospodarskih zakonov.

Italijanski vladni stožček je torej ostal brez ene noge; na treh nogah pa se verjetno ne bo mogel dolgo zibati.

IZ KENIJE

Žrtve osvobodilnega boja

V bojih z angleškimi kolonialnimi silami je bilo v začetku tega tedna (po angleških podatkih) ubitih 21 borec kenijskega osvobodilnega gibanja.

Severna Afrika lomi stoletne okove kolonialnega izkoriščanja. Nobeno nasilje francoskih kolonialnih oblasti ne bo omejalo narodov severnoafriških dežel, ki zahtevajo svobodo

V MAROKU SO USTANOVILI SINDIKALNO ZVEZO

NAJMOČNEJŠE OROŽJE

V Maroku, nemirni in svobodoljubni kolonialni deželi v Severni Afriki, ki se upira francoskemu kolonializmu in zahteva svobodo, so pred dnevi ustanovili sindikalno organizacijo, ki se imenuje »Maroška delavska unija«. Časopis »Marocco Presse«, ki izhaja v Casablanci, je v ponedeljek poročal o ustanovnem kongresu te organizacije, ki se bo bojevala za razvoj svobodnega sindikalnega gibanja v Maroku.

Maroški kolonialni organi izjavljajo, da jih niso obvestili o tem kongresu, da ga niso dovolili in ga zato smatrajo za nezakonitega. Francoski kolonialni uradniki menijo, da so hoteli maroški sindikalni odborniki postaviti oblast pred izvršeno dejstvo. No, prav, naj kar mislijo tako, dejstvo je, da so maroški delavci ustanovili svojo prvo vsedržavno organizacijo, ki se bo bojevala za njih pravice. Le enotnost, ki je najmočnejše orožje, bo lahko odprla maroškem delavskemu razredu svetlejšo bodočnost.

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik France Boštjančič. Tiskarsko »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefoni: uredništvo in uprava 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284. Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305, 1-221. List izhaja vsak petek, Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

ALBERT MALTZ:

Najsrečnejši človek

Jesse je nepričakovano razburjeno vstal. »Počakaj, Tom, nekaj ti imam povedati!« »Pa hi kaj med teboj in Ello?« ga je zaskrbлено prekinil Brackett. »Kje neki?« Jesse se je spet vsedel. »Kako si moreš sploh misliti? Ella in jaz — smejoč se je obstal. »Veš, Tom, zelo rad imam Ello. Cudovita je. Vse mi je na svetu, Tom.« »Oprost mi in pozabi.« Brackett se je v zadregi zahetetal in odvrnil pogled. Gola silovitost mladeničevega izbruha ljubezni ga je ganila. Od srca si je zaželel, da bi jima lahko nekako pomagal. Predobro sta oba, da bi se jima tako slabo godilo. Ella je bila temu dečku precej podobna, plaha in mirna. »Poslušaj, Tom,« je nadaljeval Jesse. »Namenoma sem prišel sem.« Z roko je potegnili skozi lase. »Rad bi, da bi mi pomagal.« »Preklete, poba,« je vzdihnil Brackett. Pričakoval je kaj takega. »Ne morem kaj prida. Zasluzim samo 35 dolarjev na teden in sem jih še preklete vesel.« »Seveda, saj vem,« je Jesse razburjeno poudaril. Spet ga je kakor že zjutraj, prevzelo slastno, divje razburjenje. »Vem, da nama ne moreš pomagati z denarjem! Toda govorila sva z nekom, ki dela pri tebi! Bil je v našem mestu! Dejal je, da mi lahko preskrbiš delo!« »Kdo je to rekel?« »Oh, zakaj mi nisi povedal?« je Jesse očitajoče vzkrikel. »Kakor hitro sem to zvedel, sem odpotoval. Dva tedna sem pešal kot nor.« Brackett je glasno zavzdihnil: »V dveh tednih si prišel peš iz Sansas Cityja, da bi dobil pri meni delo?« »Seveda, Tom, jasno. Kaj pa naj bi storil?« »Vsemogočni bog, saj tukaj ni nobenega posla, Jesse! Kriza je. In ti nisi vajen dela pri nafti. To je specialno delo. Sicer imam prijatelje v Legiji, toda sedaj le-ti ne morejo ničesar storiti. Mar misliš, da ti ne pomorem takoj, ko le najdem kakšno možnost?« Jesse je osupnil. Zadelo se mu je, kakor da se mu je upanje zadnjih dveh tednov zbralo v želodcu v kroglu obupa. Divje je kriknil. »Toda čistiš, tisti možak je dejal, da ti lahko daš delo. Dejal mi je! Vozi avtomobil zate! Dejal je, da zmeraj rabiš ljudi!«

»Oh... Ti meniš moj oddelek?« je rekel Brackett z nizkim glasom. »Da, Tom. Tako je!« »Oh, ne, ti ne boš delal v mojem oddelku,« je dejal Brackett z istim nizkim glasom. »Saj ne veš, kakšno delo je to!« »Vem,« je vztrajal Jesse. »Vse mi je razložil. Saj si dispečer, ne? Odpremljaš kamione z dinamitom?« »Kdo je bil oni človek, Jesse?« »Everett, mislim da je bil Everett.« »Egbert. Možak približno moje velikosti?« je počasi vprašal Brackett. »Da, Egbert. Saj me ni navlekel, kaj?« Brackett se je zasmel. Tudi tokrat se je smejal čudno, neveselo. Nato pa s spremenjenim glasom: »Glej, človek, vprašati bi me bil moral, še preden si se odpravil semkaj.« »Oh, nisem hotel,« mu je razložil Jesse z navno prekanjenostjo. »Vedel sem, da bi me odklonil. Oni mi je povedal, da je posel tvegan, Tom. Toda to je vseeno.« Brackett je sklenil prste. Njegov zdrav, mesnati obraz je postal trd. »Odklonil te bom tudi tako, Jesse.« Jesse je kriknil. Ni bil imel v mislih, da mu Tom ne bo hotel ugoditi. Zdelo se mu je bilo, da je težava edinole v tem, da pride v Tulso. »Oh, ne,« je prosil. »Ne moreš. Mar nimaš mesta, Tom?« »Seveda imam. Celo Egbertov posel, če ga hočeš prevzeti.« »Ali ga je pustil?« »Mrtev je.« »Oh!« »Pri delu ga je, Jesse. Sinoči, če hočeš vedeti.« »Oh!... Nato:« »Meni je vseeno.« »Sedaj pa me poslušaj!« je dejal Brackett. »Povedal ti bom nekaj, kar bi moral vedeti, preden si prišel sem. Ne boš vozil dinamita. Pri vrtnanju nafte ne uporabljajo kaj tako nenevarnega kakor dinamit. Radi bi, pa ne morejo, Nitroglicerina je to! Tekoč!« »Saj vem,« ga je pomiril Jesse. »Povedal mi je. Ne misli, da ne vem.« »Kar molči!« mu je jezno ukazal Brackett. »Poslušaj! Treba je paziti na to brozgo. Samo glasno zakašljaš in že te raznese. Ali veš, kako ga prevažajo? V posodi take oblike, vidiš, kakor pahljača. Tako je prostora za prekate in vsak prekat mora biti podložen z gumijem. To je edini način, če hočeš sploh pomisliti na prevoz.« »Poslušaj, Tom.« »Le počakaj, Jesse. Za božjo voljo, samo malo pomisli! Vem, da si se zatreskal v ta posel, toda moraš razumeti. Brozgo pre-

važajo v posebnih kamionih! Ponoči! Voziti morajo po posebnih cestah! Ne smejo skozi naselja! Ustavljajo se v posebnih garažah! Ali ne razumeš, kaj to pomeni? Ali ne vidiš, kako je to nevarno?« »Vozil bom previdno,« je dejal Jesse. »Vem, kako je treba voditi kamion. Vozil bom počasi.« Brackett je vzdihnil. »Kaj meniš, da Egbert ni vozil počasi in ni znal voditi kamiona?« »Tom,« je preudarno dejal Jesse. »Ne moreš mi vzeti poguma. V mislih imam samo eno — Egbert je dejal, da dobi dolar na miljo. Zasluzil je petsto do šeststo dolarjev na mesec za polmesечно delo. Jaz menda lahko dohim prav toliko!« »Seveda, prav toliko lahko zaslužiš,« je divje odvrnil Brackett. »Dolar na miljo. Brez težave. Toda zakaj meniš, da podjetje toliko plača? Brez težav, dokler ne zapelješ čez kamen, ki ga nisi opazil v luči žarometov, kakor je to morda bilo z Egbertom. Ali ti počasi guma. Ali se nekam zarezal in ti krmilo uide iz rok! Ali bog vedi, kakšna prekleta stvar! Egberta ne moremo vprašati, kaj je bilo z njim. Kamiona ni več, da bi lahko zvedeli. Ni trupa. Ničesar ni! Morda bo nekoč kdo našel jeklen dробek neke na koruzni njivi. Nikdar pa ne najdemo vozača. Niti nohta nel. Vse kar vemo je to, da ni prispel. Potem čakamo, da se oglasi policija. Ali veš, kaj se je zgodilo sinoči? Nekaj je bilo narobe na mostu. Morda je bil Egbert živčen. Morda je z odbijačem oplazil ograjo. Toda mostu ni več. Niti Egberta. Ali sedaj razumeš? To je tisto, kar dobiš za tisti prekleti dolar na miljo!« »Napočil je trenutek tišine. Jesse si je nervozno mel dolge, tanke roke. Usta je imel odprta, trpljenje mu je sevalo z obraza. Nato je zaprl oči in mirno spregovoril: »To mi je malo mar, Tom. Povedal si mi. Sedaj pa bodi prijazen in me sprejmi!« Brackett je z dlanjo udaril po pisalni mizi. »Ne!« »Poslušaj me, Tom,« je rekel Jesse mehko. »Ti tega ne razumeš.« Odprl je oči polne solz. Brackett je moral odvrniti pogled. »Poglej me, Tom? Ti to ne pove dovolj? Kaj neki si najprej pomislil, ko si me zagledal? Misliš si — zakaj ta potepuh ne zgine in neha berati! Mar ne? Tom, tako ne morem več živeti. Hodil bom po cesti z dvignjeno glavlo!« »Ne bodi nor,« je zamrmral Brackett. »Vsako leto se tu pone sreči eden od petih vozačev. To je povprečje. Ali je vredno?« »Ali je moje življenje kaj vredno? Doma stradamo, Tom. Niso nam dali podpore.« »To bi mi bil moral povedati!« je rezko vzkliknil Brackett. »Sam si kriv. Človek nima pravice biti na nepravem mestu ponosen, če mu družina strada. Sposodil si bom denar in poslala ga bova Elli. Potem se boš vrnil domov in spet zaprosil za podporo.« (Se nadaljuje)